UCHWAŁA NR XXXIII/205/2017
RADY GMINY ŻELECHLINEK

z dnia 24 marca 2017 r.

zmieniająca Uchwałę Nr XXII/144/2016 Rady Gminy Żelechlinek z dnia 25 maja 2016r. w sprawie przyjęcia „Koncepcji rozwoju gospodarki turystycznej w Gminie Żelechlinek".

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 446 poz. 1579) **uchwala się, co następuje:**

§ 1. 1. W Uchwale Nr XXII/144/2016 Rady Gminy Żelechlinek z dnia 25 maja 2016 r. w sprawie przyjęcia „Koncepcji rozwoju gospodarki turystycznej w Gminie Żelechlinek" wprowadza się następujące zmiany: W części 5 Koncepcji rozwoju gospodarki turystycznej pt. Powiązania projektów i typów projektów tworzących produkt turystyczny w tab. 4. Główne projekty realizowane lub planowane do realizacji przez Gminę Żelechlinek wpływające na rozwój gospodarki turystycznej dodaje się wiersz 15, w kol. 2 wpisuje się „Przebudowa i rozbudowa istniejącego budynku na Dom Inicjatyw Twórczych w Żelechlinku"

2. Załącznik do Uchwały otrzymuje brzmienie zgodnie z załącznikiem do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Żelechlinek.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Gminy

Mirosława Pasik

Załącznik
do Uchwały Nr XXXIII/205/2017
Rady Gminy Żelechlinek
z dnia 24 marca 2017 r.

KONCEPCJA ROZWOJU GOSPODARKI TURYSTYCZNEJ W GMINIE ŻELECHLINEK

Żelechlinek 2016

Spis treści

WSTĘP **3**

1. DIAGNOZA I ANALIZA SWOT **6**

2. POWIĄZANIE Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI **17**

2.1 GMINNE DOKUMENTY STRATEGICZNE 17
2.2 POWIATOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE 18
2.3 PARTNERSKIE DOKUMENTY STRATEGICZNE 19
2.4 WOJEWÓDZKIE DOKUMENTY STRATEGICZNE 19

3. POTENCJAŁY ENDOGENICZNE DO ROZWOJU GOSPODARKI TURYSTYCZNEJ **224**

3.1 WALORY PRZYRODNICZE 25
3.2 WALORY KULTUROWE 27
3.3 DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA 30

4. KIERUNKI ORAZ WYKAZ DZIAŁAŃ ROZWOJU GOSPODARKI TURYSTYCZNEJ **34**

5. POWIĄZANIA PROJEKTÓW I TYPÓW PROJEKTÓW TWORZĄCYCH PRODUKT TURYSTYCZNY **38**

PODSUMOWANIE I WNIOSKI **45**

WSTĘP

Turystyka jest ważną częścią gospodarki Polski, a gospodarka turystyczna w znacznym stopniu może przyczynić się do poprawy spójności gospodarczej, terytorialnej i społecznej zarówno gminy, powiatu jak również województwa.[1]

Turystyka obejmuje ogół działań ludzi, którzy podróżują i przebywają dla wypoczynku, w interesach i w innych celach (z wyłączeniem działalności zarobkowej) przez okres nie przekraczający 12 miesięcy, w miejscach znajdujących się poza ich zwykłym otoczeniem. Termin "turystyka" obejmuje zarówno odwiedzających, którzy zatrzymują się co najmniej na jedną noc jak i odwiedzających jednodniowych[2].

Przez gospodarkę turystyczną należy rozumieć całość różnorodnych funkcji gospodarczych i społecznych rozwijanych w celu zaspokajania potrzeb związanych z zapotrzebowaniem na szeroko rozumiane produkty turystyczne[3].

Produkt turystyczny rozumiany jest jako dostępny na rynku pakiet materialnych i niematerialnych składników, umożliwiających realizację celu wyjazdu turystycznego. Produkt ten stanowią naturalne i stworzone przez człowieka atrakcje turystyczne, towary i usługi umożliwiające przybycie, pobyt i korzystanie z walorów turystycznych oraz atrakcyjne spędzanie czasu.

Ważnym elementem produktu turystycznego są atrakcje turystyczne, czyli zagospodarowane walory turystyczne. Atrakcje posiadają infrastrukturę turystyczną, umożliwiającą obsługę ruchu turystycznego, mają charakter materialny (np. obiekt, obszar, eksponat) lub niematerialny (np. impreza, wydarzenia)[4].

Jednym z czynników stymulujących rozwój gospodarki turystycznej w Gminie jest działalność samorządu terytorialnego realizująca cele i kierunki działań związane z turystyką. Władze samorządowe powinny w sposób świadomy i aktywny popierać i kształtować kierunki rozwoju turystyki we współpracy ze wszystkimi interesariuszami m.in. przedsiębiorstwami, organizacjami pozarządowymi oraz organizacjami turystycznymi.

Koncepcja rozwoju gospodarki turystycznej w Gminie Żelechlinek jest dokumentem uszczegółowiającym cele strategiczne związane z turystyką wynikające z obowiązującego Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Żelechlinek na lata 2007 - 2021 przyjętego Uchwałą Nr XV/85/2008 Rady Gminy Żelechlinek z dnia 25 stycznia 2008 r. zmieniony Uchwałą Nr XXI/140/2016 Rady Gminy Żelechlinek z dnia 13 kwietnia 2016 r. oraz wpisuje się w cele strategiczne i operacyjne związane z turystyką określone w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020.

---

[1] *Program rozwoju turystyki do 2020*, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa, 2015.
[2] *Program rozwoju turystyki w województwie łódzkim na lata 2007 - 2020*, PART , Warszawa, 2007.
[3] *Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014 - 2020*
[4] *Program rozwoju turystyki w województwie łódzkim (...)*, op. cit.

Koncepcja stanowi spójny zintegrowany plan rozwoju potencjałów endogenicznych Gminy Żelechlinek opartych na walorach przyrodniczych i kulturowych, które powinny przyczynić się do wzrostu przedsiębiorczości oraz tworzenia miejsc pracy w gospodarce turystycznej.

Potencjał endogeniczny należy rozumieć jako zespół własnych czynników rozwoju danego obszaru (np. regionu, gminy, miasta czy miejscowości) wynikających m.in. z jego struktury funkcjonalno - przestrzennej i gospodarczej, poziomu rozwoju kapitału społecznego, wyposażenia instytucjonalnego i infrastruktury społecznej, tradycji kulturalnych i gospodarczych oraz cech środowiska przyrodniczego[5].

Miejscowość turystyczna to wiejska lub miejska jednostka osadnicza wyposażona w podstawowe walory turystyczne oraz infrastrukturę turystyczną. Miejscowości turystycznej nie należy rozpatrywać w aspekcie możliwości rozwoju gospodarki turystycznej w oderwaniu od regionu, lecz jako integralną jej część. Zasięg przestrzenny produktów turystycznych, zazwyczaj regionalny i ponadregionalny, narzuca konieczność kojarzenia funkcji miejscowości turystycznej z takimi samymi w skali regionu. Ogólnie uważa się, że miejscowość turystyczna ze względu na walory turystyczne, infrastrukturę turystyczną, dostępność komunikacyjną stanowi punkt docelowy migracji turystycznych. Do miejscowości wypoczynkowych należą m.in. miejscowości w pobliżu miejsca zamieszkania będące celem wypoczynku sobotnio - niedzielnego.

Do rozwoju miejscowości turystycznych konieczne jest prowadzenie odpowiednich działań sprzyjających maksymalnemu wykorzystaniu naturalnych walorów turystycznych danej miejscowości oraz tradycji i zwyczajów miejscowej ludności w celu zachowania jej indywidualnego charakteru, a zagospodarowanie turystyczne powinno gwarantować utrzymanie swoistego uroku danej miejscowości.[6]

Opracowana Koncepcja sprzyjać będzie włączeniu przedstawicieli biznesu turystycznego m.in.: MŚP, JST oraz stowarzyszeń i organizacji sektora turystyki w działania ukierunkowane na tworzenie produktów turystycznych w województwie łódzkim.

Koncepcja rozwoju gospodarki turystycznej zawiera:

- diagnozę obecnej sytuacji na terenie Gminy wraz z analizą SWOT przeprowadzoną w oparciu m.in. o dane GUS, dane własne Gminy, opracowania naukowe, dokumenty strategiczne i planistyczne szczebla lokalnego i wojewódzkiego;
- powiązanie ze strategicznymi dokumentami lokalnymi, powiatowymi i wojewódzkimi;
- kierunki oraz wykaz działań opierające się na endogenicznych potencjałach, wynikających ze specyficznych uwarunkowań i zasobów przyrodniczych, przestrzennych i kulturowych Gminy Żelechlinek, które sprzyjać będą rozwojowi przedsiębiorczości i gospodarki turystycznej, w tym

[5] *Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020.*
[6] W.W. Gaworecki, *Turystyka*, PWE, Warszawa, 1998.

tworzeniu warunków dla powstawania nowych miejsc pracy oraz zapewnienia trwałości już istniejących;

- listę powiązanych ze sobą projektów oraz typów projektów uwzględniających m.in. przedsięwzięcia podmiotów prywatnych, które potwierdzają spójność koncepcji rozwoju Gminy Żelechlinek i łącznie sprzyjać będą tworzeniu produktu turystycznego.

1. DIAGNOZA I ANALIZA SWOT

Efektywne gospodarowanie przestrzenią turystyczną oraz posiadanymi walorami przyrodniczymi i kulturowymi jest kluczowym elementem planowania rozwoju turystyki w gminie.

Diagnoza i analiza SWOT jako analiza potencjału turystycznego stanowi podstawę do sporządzenia planów rozwoju produktów turystycznych oraz gospodarki turystycznej w Gminie Żelechlinek.

Charakterystyka Gminy Żelechlinek

Gmina Żelechlinek jest gminą wiejską, położoną w północnej części powiatu tomaszowskiego (woj. łódzkie), na pograniczu Wysoczyzny Rawskiej i Równiny Piotrkowskiej. Gmina zajmuje powierzchnię 92 km^2, co stanowi 9 % powierzchni powiatu. Najbliżej położonymi ośrodkami miejskimi są Koluszki (ok. 30 km), Tomaszów Mazowiecki (ok. 28 km), Rawa Mazowiecka (ok. 20 km), Skierniewice (ok. 30 km), Piotrków Trybunalski (ok. 50 km), Łowicz (ok. 60 km) oraz Łódź (ok. 60 km).

Rys. 1 Położenie Gminy Żelechlinek

Źródło: www.maps.google.pl

Powiat tomaszowski położony jest w strefie oddziaływania dwóch obszarów metropolitalnych: łódzkiego oraz warszawskiego. W przyszłości oddziaływanie Łodzi oraz Warszawy będzie w dużym stopniu kształtować charakter, kierunek i dynamikę gmin wchodzących w skład powiatu tomaszowskiego, w tym wpływać będzie na rozwój gospodarki turystycznej w województwie łódzkim.

Najważniejszymi ciągami transportowymi wiodącymi przez obszar powiatu tomaszowskiego są: droga krajowa nr 8 (DK8) oraz droga krajowa nr 48 (DK48). Istotnym czynnikiem w aspekcie dostępności komunikacyjnej jest jego korzystna lokalizacja względem węzłów autostradowych, w tym punktów krzyżowania się istniejących i planowanych dróg szybkiego ruchu, takich jak np.: węzeł Łódź Północ (skrzyżowanie autostrady A1 i autostrady A2), węzeł Łódź Południe (skrzyżowanie autostrady A1 i drogi ekspresowej S8) czy węzeł Piotrków Trybunalski (skrzyżowanie autostrady A1 i drogi ekspresowej S8). Ponadto powiat tomaszowski zlokalizowany jest w niedalekiej odległości zarówno od Portu Lotniczego Łódź im. Władysława Reymonta, jak również od największego w skali Polski Portu Lotniczego, tj. Lotnisko im F. Chopina w Warszawie.[7]

Rys. 2 Powiat Tomaszowski

Źródło: www.powiat-tomaszowski.pl

[7] *Strategia Powiatu Tomaszewskiego na lata 2015 - 2020.*

Walory turystyczne

Elementem atrakcyjności turystycznej każdej miejscowości czy gminy są walory turystyczne, które stanowią podstawę rozwoju gospodarki turystycznej.

Za walory turystyczne uznaje się zespół elementów środowiska naturalnego oraz elementów pozaprzyrodniczych, które wspólnie lub każde z osobna są przedmiotem zainteresowania turysty[8].

Walory turystyczne dzieli się na:

- walory wypoczynkowe;
- walory krajoznawcze;
- walory specjalistyczne - umożliwiające uprawianie różnych form turystyki kwalifikowalnej[9].

Walory wypoczynkowe stanowią podstawę rozwoju funkcji wypoczynkowej pozostając w ścisłej zależności od warunków środowiska naturalnego[10]. Walory krajoznawcze w ekspertyzach branżowych i literaturze fachowej dzieli się na:

- walory środowiska przyrodniczego, czyli charakterystyczne zespoły krajobrazowe i osobliwości przyrody;
- walory tradycyjnej kultury ludowej: folklor, obrzędy ludowe, dzieła ludowej sztuki plastycznej, relikty ludowej kultury materialnej;
- walory dóbr kultury czyli zabytki budownictwa sztuk plastycznych, kultury materialnej, pamiątki historyczne;
- walory współczesnych osiągnięć człowieka, czyli charakterystyczne obiekty i przejawy współczesnej gospodarki, techniki, nauki i kultury[11].

Walory specjalistyczne wiążą się z cechami środowiska przyrodniczego, umożliwiają uprawianie różnych form turystyki kwalifikowanej oraz aktywnej[12].

Jak wynika z zaprezentowanych podziałów walorów turystycznych o potencjale endogenicznym obszaru świadczą głównie walory przyrodnicze i kulturowe. Rodzaj i jakość wymienionych czynników umożliwia rozwój funkcji turystycznych i stanowi o atrakcyjności dla potencjalnych inwestorów z branży turystycznej.

Walory przyrodnicze

Walory przyrodnicze stanowią jeden z elementów wpływający na atrakcyjność turystyczną i określają kierunki uprawiania różnych form turystyki.

---

[8] J. Warszyńska, A. Jackowski, *Podstawy geografii turyzmu*, PWN, Warszawa, 1978.
[9] T. Lijewski, B. Mikułowski, J. Wyrzykowski, *Geografia turystyki Polski* ,PWE, Warszawa, 2002.
[10] Z. Kruczek, S. Sacha, *Geografia atrakcji turystycznych Polski*, PROKSENIA, Kraków, 1999.
[11] O. Rogalewski, *Zagospodarowanie turystyczne*, WSiP, Warszawa, 1979.
[12] Z. Kruczek, S. Sacha, *Geografia atrakcji turystycznych (...)*, op. cit.

Na najbardziej atrakcyjne walory przyrodnicze składają się m.in.: pomniki przyrody, rezerwaty, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu oraz inne formy ochrony przyrody np. użytki ekologiczne.[13]

Północny fragment Gminy włączony został do Obszaru Chronionego Krajobrazu Górnej Rawki. Prawie cała Gmina znajduje się w obszarze chronionym zlewni wód rzek Pilicy i Rawki. Część Gminy położona jest w obszarze chronionym zlewni wód rzeki Rawki – dopływie Bzury. Do walorów przyrodniczych gminy należy także znajdujący się na jej terenie fragment Rezerwatu Rawka oraz znajdujące się cztery zbiorniki wodne, które umożliwiają aktywne formy spędzania wolnego czasu.

Walory kulturowe

O atrakcyjności turystycznej obszaru świadczą poza walorami przyrodniczymi również walory kulturowe, wśród których szczególnym zainteresowaniem turystów cieszą się:

- zabytki archeologiczne, np. grodziska;
- zabytki techniki, np. młyny, warsztaty, huty, stare kopalnie;
- pamiątki historyczne;
- sztuka ludowa;
- miejsca pamięci;
- szlaki turystyczne;
- festiwale, wystawy, przeglądy zespołów dni kultury oraz inne imprezy kulturalne[14].

Na terenie Gminy Żelechlinek znajdują się ciekawe pod względem architektonicznym zabytki z okresu XIX wieku m.in. kościół p.w. św. Bartłomieja Apostoła z przełomu XIX/XX wieku, cmentarz z ciekawymi nagrobkami oraz dwa młyny wodne z XIX wieku. Przez teren Gminy przebiegają szlaki turystyczne i rowerowe, do najważniejszych z nich należą: ponadregionalny szlak Szlak Grunwaldzki oraz Szlak Natury, Historii i Kultury, które wchodzą w pasmo turystyczno – kulturowe dorzecza Pilicy. Turyści odwiedzający Gminę mogą korzystać z działalności kulturalnej prowadzonej przez Gminny Dom Kultury w Żelechlinku jak również Świetlice Wiejskie w Lesisku, Radwance, Żelechlinie, Naropnej, Karolinowie i Gutkowicach. Życie kulturalne Gminy toczy się także wokół Ochotniczej Straży Pożarnej w Żelechlinku, która posiada sale oraz przy której zlokalizowana jest scena letnia, na której odbywają się imprezy związane z życiem publicznym, społecznym, rekreacyjnym i rozrywkowym. Na terenie Gminy Żelechlinek działa 9 kół gospodyń wiejskich: w Żelechlinku, Żelechlinie, Czerwonce, Karolinowie, Lesisko, Bukowiec, Naropna, Stanisławów, Sokołówka, Wolica – Łochów. Ich aktywność skupia się m.in. wokół: pomocy rodzinom wiejskim, kształceniu i organizacji wypoczynku dzieci i młodzieży,

[13] Z. Kruczek, S. Sacha, *Geografia atrakcji turystycznych (...)*, op. cit.
[14] Ibidem.

zwiększania uczestnictwa mieszkańców wsi w kulturze, a także kultywowania i pielęgnowania tradycji oraz folkloru.

Atrakcję turystyczną stanowią również produkty lokalne np. naturalne miody, które promowane są podczas organizowanego corocznie Powiatowego Święta Miodobrania.

Zagospodarowanie turystyczne

Zagospodarowanie turystyczne należy rozumieć jako przystosowanie terenu dla potrzeb ruchu turystycznego i rekreacyjnego w celu zapewnienia turystom odpowiednich warunków do spędzania czasu wolnego[15]. Zagospodarowaniem turystycznym określa się również zespół obiektów i urządzeń stanowiących wyposażenie określonego terenu, umożliwiających zaspokojenie potrzeb ruchu turystycznego.[16]

Do głównych elementów zagospodarowania turystycznego należą:

- baza noclegowa;
- gastronomiczna;
- towarzysząca (usługowa).

Odpowiedni standard usług turystycznych bezpośrednio wpływa na zadowolenie turystów i opinię na temat odwiedzanego obszaru, stanowiąc często o wartości dodanej atrakcyjności turystycznej.

Baza noclegowa

Zgodnie z literaturą branżową do obiektów noclegowych zalicza się:

- hotele;
- domy wycieczkowe i domy turysty;
- schroniska;
- motele;
- campingi;
- ośrodki turystyczne;
- schroniska młodzieżowe i pensjonaty[17].

Bazę noclegową na terenie Gminy Żelechlinek stanowi zespół pięciu domków turystycznych oferujący turystom ok. 20 miejsc noclegowych. W gminie brakuje rozwiniętej bazy noclegowej np. pensjonaty, ośrodki wypoczynkowe czy też gospodarstwa agroturystyczne.

---

[15] J. Warszyńska, A. Jackowski, *Podstawy geografii (...)*, op. cit.
[16] T. Lijewski, B. Mikułowski, J. Wyrzykowski, *Geografia turystyki (...)*, op. cit.
[17] Ibidem.

Baza gastronomiczna

Baza gastronomiczna wykorzystywana na potrzeby ruchu turystycznego dzieli się na ogólnodostępną (otwartą) i środowiskową (zamkniętą znajdującą się najczęściej w obiektach noclegowych). Wyróżnia się następujące zakłady gastronomiczne:

- zakłady gastronomiczne typu żywieniowego np. restauracje, jadłodajnie, bary szybkiej obsługi, bistra, bary mleczne itp.;
- zakłady gastronomiczne typu uzupełniającego np. kawiarnie, herbaciarnie, winiarnie, cukiernie, puby itp.;
- punkty gastronomiczne np. bufety smażalnie, pijalnie, lodziarnie itp.[18]

Na terenie Gminy Żelechlinek można skorzystać z ponad 350 miejsc konsumpcyjnych oferowanych w lokalach gastronomicznych np. barach oferujących tradycyjną kuchnię polską.

Baza towarzysząca

Poza bazą noclegową oraz gastronomiczną o atrakcyjności turystycznej decyduje również dobrze rozwinięta baza towarzysząca, do której należą wszelkie urządzenia stanowiące uzupełnienie bazy podstawowej tj.:

- urządzenia turystyczne, wśród których wyróżnia się np. kąpieliska, szlaki turystyczne różnego typu, sale sportowe, korty tenisowe itp.;
- urządzenia paraturystyczne: techniczne uzbrojenie terenu (sieć elektroenergetyczna, wodna, kanalizacyjna, gazowa), sieć handlu detalicznego towarami przemysłowymi i spożywczymi, usługi (np. fryzjerskie, fotograficzne) urządzenia pocztowe i telekomunikacyjne, urządzenia z zakresu ochrony zdrowia, instytucje kulturalne, instytucje bezpieczeństwa publicznego.

Poza występującą na terenie Gminy Żelechlinek bazą noclegową i gastronomiczną stosunkowo dobrze rozwinięta jest baza towarzysząca, w tym sportowa. Dobre zaplecze sportowo - rekreacyjne w Gminie służy przede wszystkim popularyzacji sportu i aktywnego spędzania wolnego czasu przez mieszkańców, jak również stwarza korzystne warunki do czynnego wypoczynku i uprawiania sportu przez turystów. Na jej terenie znajduje się siłownia, sala do gry w tenisa stołowego, sala przeznaczona do gimnastyki korekcyjnej i artystycznej, aerobiku, pełnowymiarowe boisko do piłki ręcznej, siatkowej oraz koszykówki. W Gminie znajduje się także kompleks boisk sportowych „Moje boisko - Orlik 2012", w skład którego wchodzą boiska do piłki nożnej ze sztuczną zieloną murawą i trybunami dla 350 kibiców oraz wielofunkcyjne do piłki siatkowej, co pozwala na organizacje imprez sportowych w skali lokalnej i ponadlokalnej. Dużą atrakcją dla turystów jest także nowy ośrodek jeździecki w Stanisławowie, który

[18] T. Lijewski, B. Mikułowski, J. Wyrzykowski, *Geografia turystyki (...)*, op. cit.

pozwala na uprawianie turystyki jeździeckiej. Ośrodek oferuje lekcje jazdy konnej dla dzieci i dorosłych, a także organizuje imprezy okolicznościowe. Na terenie ośrodka prowadzony jest także pensjonat dla koni. W Gminie Żelechlinek funkcjonuje dobrze rozwinięta baza handlowo – usługowa, na którą składają się m.in. 28 sklepy, 2 stacje benzynowe, 2 przychodnie i ośrodki zdrowia.

Dostępność komunikacyjna

Dostępność komunikacyjna w literaturze fachowej definiowana jest jako możliwość dojazdu środkami komunikacji do celu podjętej podróży, a także system połączeń komunikacyjnych, szlaków i wyciągów turystycznych umożliwiających turyście odbywanie wycieczek w obrębie wybranego regionu turystycznego do określonych miejsc.[19]

Na atrakcyjność turystyczną Gminy Żelechlinek wpływa położenie na terenie powiatu tomaszowskiego, który charakteryzuje się dobrą dostępnością komunikacyjną z podłączeniem do węzłów autostradowych oraz dróg krajowych. Na wewnętrzny układ komunikacyjny Gminy składa się 7 dróg powiatowych oraz 43 drogi gminne zapewniające odpowiedni układ komunikacyjny dla mieszkańców oraz obsługi ruchu turystycznego.

Na terenie Gminy świadczone są usługi w zakresie transportu publicznego. Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej (PKS) zapewnia obsługę komunikacyjną na trasie Żelechlinek - Żelechlin - Stanisławów - Rękawiec - Nowy Rękawiec - Tarnowska Wola - Lubochenek - Lubochnia - Jakubów - Tomaszów Mazowiecki.

Przez teren Gminy przebiegają szlaki turystyczne, w tym rowerowe stanowiące doskonały ekologiczny zamiennik dla transportu zbiorowego na niewielkich odległościach. Do najważniejszych z nich należą: Szlak Grunwaldzki oraz Szlak Nauki, Historii i Kultury, które prowadzą do walorów turystycznych Gminy, umożliwiając podziwianie walorów przyrodniczych i kulturowych.

Promocja i informacja

W literaturze przedmiotu wymienia się cztery podstawowe narzędzia promocji turystycznej:

- reklama produktu np. w telewizji, prasie, wydawnictwie;
- sprzedaż osobista rozumiana jako bezpośrednia prezentacja oferty turyście;
- promocja sprzedaży np. targi turystyczne;
- public relations - szerokie informowanie o turystycznej działalności gminy za pośrednictwem środków masowego przekazu, organizację konferencji, seminariów, study-tour dla dziennikarzy.

Sytuacją optymalną byłaby możliwość zastosowania wszystkich czterech instrumentów promocji - jednak często chociażby ze względów finansowych trzeba dokonać wyboru. Z doświadczeń wynika,

[19] J. Warszyńska, A. Jackowski, *Podstawy geografii (...)*, op. cit.

że najbardziej efektywne to: reklama i promocja w środkach masowego przekazu, aktywny udział w lokalnych i pozalokalnych targach turystycznych, stała współpraca z dziennikarzami, w tym organizacja study-tour na terenie gminy czy regionu. Działania te wprost odnoszą się do promocji miejscowości, czy gminy oraz jej produktu turystycznego, konsumentami zaś są potencjalni turyści[20].

Dostępność i jakość informacji o walorach turystycznych oraz zagospodarowaniu turystycznym warunkuje właściwy rozwój turystyki. Informacja turystyczna powinna być skierowana do następujących grup:

- turyści indywidualni i grupowi;
- potencjalni turyści;
- twórcy, współtwórcy, sprzedawcy produktów turystycznych;
- animatorzy konsumpcji zbiorowej (np. zakłady pracy, biznes, organizacje społeczne);
- potencjalni twórcy produktu turystycznego;
- promotorzy turystyki [21].

Łatwo dostępna i aktualna informacja turystyczna stanowi niezbędny składnik skutecznej promocji turystycznej oraz jeden z czynników rozwoju ruchu turystycznego. Odpowiednio zaprojektowany i skutecznie realizowany program promocji i informacji w przypadku turystyki pozwala na stworzenie kompleksowego produktu turystycznego w powiecie tomaszowskim. Turyści odwiedzający powiat mogą znaleźć informacje o Gminie Żelechlinek na stronie internetowej Gminy: (www.zelechlinek.pl), na której znajdują się m.in. informacje o aktualnych wydarzeniach sportowych, czy kulturalnych. Informacje o walorach przyrodniczych i kulturowych Gminy jak i rozwoju społeczno - gospodarczym zamieszczane są także w publikacjach dotyczących województwa, jak również w folderach Gminy Żelechlinek. Co kwartał wydawana jest gazetka *„Wieści z Gminy Żelechlinek"*. Gmina promuje się także na portalach społecznościowych np. facebooku.

Finanse gminy

Gmina odgrywa istotną rolę w rozwoju gospodarki turystycznej, w tym rozwoju lokalnych przedsiębiorstw turystycznych. Samorząd gminny, jako podmiot odpowiedzialny za kreowanie społeczno - gospodarczego rozwoju Gminy prowadzi działania sprzyjające m.in. rozwojowi turystyki poprzez odpowiednie zagospodarowanie walorów turystycznych, w tym terenów rekreacyjnych oraz odpowiednią promocję i informację.

---

[20] R. Kunce, *Promocja turystyki*, w: *Turystka w gminie i powiecie* , A. Gordon (red.), Polska Organizacja Turystyczna, Warszawa, 2003.

[21] J. Idzikowski, I.P. Piotrowski, *Informacja turystyczna*, w: *Turystka w gminie i powiecie* , A. Gordon (red.), Polska Organizacja Turystyczna, Warszawa, 2003.

Tabela 1. Dochody i wydatki budżetu Gminy wg działów w 2014 roku[22]

Dochody budżetu gminy wg działów w 2014 r. (%)		Wydatki budżetu gminy wg działów w 2014 r. (%)	
Dochody budżetowe Gminy ogółem	100	Wydatki budżetowe Gminy ogółem	100
Rolnictwo i łowiectwo	2,7	Rolnictwo i łowiectwo	3,0
Transport i łączność	1,7	**Transport i łączność**	**7,9**
Gospodarka mieszkaniowa	0,9	Gospodarka mieszkaniowa	0,7
Administracja publiczna	1,5	Administracja publiczna	13,0
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,0	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,2
Różne rozliczenia	45,8	Różne rozliczenia	-
Oświata i wychowanie	5,2	**Oświata i wychowanie**	**35,4**
Pomoc społeczna	15,6	Pomoc społeczna	18,5
Edukacyjna opieka wychowawcza	1,4	Edukacyjna opieka wychowawcza	4,2
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1,4	**Gospodarka komunalna i ochrona środowiska**	**4,1**
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2,4	**Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego**	**8,0**
Kultura fizyczna	0,1	Kultura fizyczna	0,5
Dochody od osób prawnych i od osób fizycznych	18,3	Działalność usługowa	0,0
Ochrona zdrowia	-	Ochrona zdrowia	0,3
Pozostałe	2,9	Pozostałe	3,1

Władze Gminy Żelechlinek doceniając znaczenie turystyki dla rozwoju społeczno - gospodarczego swojego obszaru przeznaczają środki budżetowe na działania wpływające bezpośrednio na rozwój gospodarki turystycznej m.in. na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego, transport i łączność, ochronę środowiska oraz gospodarkę komunalną.

Analiza SWOT

Analiza SWOT odnosi się wyłącznie do uwarunkowań wpływających na atrakcyjność turystyczną Gminy Żelechlinek warunkującą rozwój szeroko rozumianej gospodarki turystycznej.

W pierwszej części zostały zidentyfikowane i określone najważniejsze mocne i słabe strony Gminy Żelechlinek, jako analiza potencjałów endogenicznych, opartych na walorach przyrodniczych, kulturowych, zagospodarowaniu turystycznym oraz dostępności komunikacyjnej. W drugiej części przeanalizowano czynniki zewnętrzne stanowiące szanse i zagrożenia rozwojowe.

[22] Bank Danych Lokalnych - GUS

Analiza SWOT pozwala określić najważniejsze czynniki, które mają wpływ na kształtowanie turystyki w Gminie. Zadaniem samorządu będzie ograniczanie słabych stron, unikając pojawiających się zagrożeń i barier oraz umacnianie silnych stron przy wykorzystaniu szans rozwoju turystyki w Gminie.

Tabela 2. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Położenie w atrakcyjnym turystycznie powiecie tomaszowskim; • Położenie w pobliżu ośrodków miejskich tj.: Tomaszów Mazowiecki, Koluszki, Rawa Mazowiecka, oraz aglomeracji Łódzkiej; • Walory przyrodnicze i krajobrazowe (m.in. Obszar Chronionego Krajobrazu Górnej Rawki); • Występowanie zbiorników wodnych; • Walory kulturowe (m.in. młyny wodne z XIX w., kościół p.w. Św. Bartłomieja Apostoła) • Produkt lokalny (tj. miody); • Bliskie położenie przy drodze krajowej nr 8, drodze ekspresowej S8 oraz drodze wojewódzkiej nr 715; • Dostępność szlaków rowerowych na obszarze gminy (zielony, żółty, niebieski); • Baza noclegowa, gastronomiczna, towarzysząca; Struktura wydatków budżetowych wpływająca na atrakcyjność turystyczną gminy.	• Brak profesjonalnej promocji atrakcji turystycznych; • Niewystarczające wykorzystanie znajdujących się na terenie gminy walorów przyrodniczych i kulturowych; • Niewystarczająco rozwinięta baza noclegowa oraz gastronomiczna; • Niezadowalający stan dróg na terenie gminy; • Niedobór infrastruktury transportowej i małej infrastruktury turystycznej (parkingi, infrastruktura dla osób niepełnosprawnych, system informacji turystycznej, oznakowanie atrakcji turystycznych itp.); • Niski poziom zagospodarowania szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych (brak obiektów małej infrastruktury, wypożyczalni sprzętu itp.); • Niewystarczające wydatki budżetowe na infrastrukturę turystyczną i promocję; • Niewystarczająca oferta turystyczna stanowiąca produkt turystyczny.

SZANSE	ZAGROŻENIA
• Fundusze unijne 2014 - 2020; • Rosnąca popularność turystyki wiejskiej i agroturystyki; • Rosnące zainteresowanie turystów aktywnym wypoczynkiem; • Dynamiczny rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw; • Wzrost zainteresowania gospodarką turystyczną jako czynnika wpływającego na rozwój społeczno – gospodarczy danego obszaru; • Walory przyrodnicze i kulturowe stanowiące potencjał endogeniczny do rozwoju gospodarki turystycznej w regionie; • Bliskość ośrodków miejskich wpływających na zainteresowanie turystykę wypoczynkową i aktywną; • Potencjał do rozwoju gospodarki turystycznej w województwie łódzkim związany z niewystarczającą bazą turystyczną przy zapotrzebowaniu mieszkańców regionu na usługi "czasu wolnego".	• Duża konkurencja w pozyskiwaniu środków zewnętrznych; • Postrzeganie województwa jako regionu nieatrakcyjnego turystycznie w skali kraju; • Stały wzrost wymagań i oczekiwań turystów – w zakresie produktów turystycznych; • Brak produktu turystycznego opartego na walorach kulturowych i przyrodniczych; • Niewystarczający rozwój turystyki aktywnej oraz bazy turystycznej rekreacyjnej i sportowej; • Niewystarczająca ochrona walorów przyrodniczych; • Brak dostatecznej informacji o atrakcyjności turystycznej regionu.

2. POWIĄZANIE Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Koncepcja rozwoju gospodarki turystycznej w Gminie Żelechlinek wpisuje się bezpośrednio w założenia dokumentów strategicznych Gminy Żelechlinek, Powiatu Tomaszowskiego oraz Województwa Łódzkiego w kontekście kierunków rozwoju turystyki, w tym poprawy atrakcyjności turystycznej oraz wykorzystania potencjału endogenicznego, tj. walorów przyrodniczych i kulturowych do rozwoju społecznego - gospodarczego.

Województwo Łódzkie posiada potencjał do rozwoju turystyki aktywnej, agroturystyki oraz turystyki biznesowej. Atrakcyjność turystyczna województwa łódzkiego wynika z wyjątkowego położenia w sercu Polski, zróżnicowania przyrodniczego oraz różnorodności kultury materialnej i duchowej. Przez region łódzki przebiegają szlaki kulturowe o zasięgu europejskim:

- Szlak Romański;
- Szlak Cysterski;
- Szlak Kolei Warszawsko – Wiedeńskiej;
- Szlak Grunwaldzki.

Walorami przyrodniczymi są doliny rzek Pilicy, Warty i Bzury oraz zbiorniki wodne np. Zalew Sulejowski i Zalew Jeziorsko.

W Łodzi zlokalizowane są zabytki architektury przemysłowej oraz unikatowe zespoły urbanistyczne.

Ważnymi ośrodkami kultury są:

- Piotrków Trybunalski;
- Tomaszów Mazowiecki;
- Opoczno;
- Łowicz;
- Nieborów;
- Skierniewice.

Region posiada szeroką ofertę festiwalową o randze międzynarodowej.[23]

2.1 GMINNE DOKUMENTY STRATEGICZNE

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Żelechlinek na lata 2007 - 2021

Koncepcja rozwoju gospodarki turystycznej w Gminie Żelechlinek wskazuje kierunki rozwoju turystyki wynikające z celów strategicznych, określonych w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Żelechlinek na lata 2007 - 2021.

---

[23] *Program rozwoju turystyki do 2020*, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa, 2015.

Do celów strategicznych związanych bezpośrednio z turystyką należą następujące cele strategiczne i szczegółowe:

- Cel strategiczny III - Rozwój oferty turystycznej na terenie Gminy:
  - cel szczegółowy: Rozwój turystyki, sportu i rekreacji na terenie Gminy;
- Cel strategiczny IV - Poprawa stanu środowiska naturalnego i ochrona zasobów przyrodniczych Gminy:
  - cel szczegółowy: Wzbogacenie oferty turystycznej Gminy poprzez tworzenie nowych oraz zagospodarowanie już istniejących walorów turystycznych.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Żelechlinek

Specyficzne uwarunkowania i zasoby przyrodnicze oraz kulturowe, stanowiące potencjały endogeniczne Gminy Żelechlinek, wskazane zostały w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Żelechlinek. Celem zagospodarowania przestrzennego Gminy jest osiągnięcie optymalnego rozwoju, zapewniającego poprawę warunków życia mieszkańców, przy zachowaniu równowagi między aktywnością gospodarczą, a ochrona środowiska przyrodniczego i kulturowego. Rozwój szeroko rozumianej gospodarki turystycznej, w tym infrastruktury gospodarczej, społecznej i technicznej musi uwzględniać racjonalne gospodarowanie takimi zasobami jak wody powierzchniowe i podziemne, lasy, gleby, obszary chronione, umożliwiając zachowanie szczególnie cennych walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych. Podstawowymi kierunkami rozwoju Gminy Żelechlinek jest produkcja rolna, sprzyjająca rozwojowi turystyki wiejskie, agroturystyki oraz produkcji tradycyjnych wyrobów lokalnych. Właściwe wykorzystanie odpowiedniego położenia komunikacyjnego, działalności rolniczej oraz walorów przyrodniczych i kulturowych sprzyjać będzie rozwojowi gospodarki turystycznej Gminie Żelechlinek.

2.2 POWIATOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE

Strategia Rozwoju Powiatu Tomaszowskiego na lata 2015 – 2020

Koncepcja rozwoju gospodarki turystycznej w Gminie Żelechlinek wpisuje się w działania wskazane w Strategii Rozwoju Powiatu Tomaszowskiego na lata 2015 – 2020 związane z realizacją celów strategicznych oraz operacyjnych zawartych w domenie 2 *Budowanie wizerunku turystycznego i gospodarczego powiatu tomaszowskiego*:

- Cel strategiczny 1. Silna pozycja powiatu tomaszowskiego jako atrakcyjnego turystycznie:
  - Cel operacyjny 1.1. Stworzenie spójnej i rozpoznawalnej oferty turystycznej powiatu tomaszowskiego;

- Cel operacyjny 1.2. Wzmocnienie współpracy między różnymi podmiotami turystycznymi (JST, NGO, przedsiębiorcy);
- Cel operacyjny 1.3. Opracowanie struktury zarządzania ofertą turystyczną;
- Cel operacyjny 1.4. Budowanie wśród mieszkańców poczucia wartości przyrodniczych i kulturowych występujących na terenie powiatu.

2.3 PARTNERSKIE DOKUMENTY STRATEGICZNE

Strategia Rozwoju Lokalnego LGD "Kraina Rawki"

Gmina Żelechlinek wraz z gminami z terenu województwa łódzkiego: Biała Rawska, Cielądz, Kowiesy, Rawa Mazowiecka, Regnów, Sadkowice oraz gminami z województwa mazowieckiego: Puszcza Mariańska oraz Wiskitki należy do Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania "Kraina Rawki", które opracowało Strategię Rozwoju Lokalnego kierowanego przez Społeczność (w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020). Koncepcja rozwoju turystyki wpisuje się w następujące cele ogólne, szczegółowe wskazane ww. Strategii:

- Cel ogólny 1. „Kraina Rawki" mieszkańcami silna:
  - Cel szczegółowy 1.1. Zintegrowana i aktywna społeczność obszaru LGD „Kraina Rawki";
- Cel ogólny 3. LGD „Kraina Rawki" turystyczną marką regionu:
  - Cel szczegółowy 3.1. Wzrost kompetencji turystycznych mieszkańców obszaru LGD „Kraina Rawki".

2.4 WOJEWÓDZKIE DOKUMENTY STRATEGICZNE

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020

Koncepcja rozwoju gospodarki turystycznej w Gminie Żelechlinek wykazuje zgodność z kierunkami rozwoju wskazanymi w dokumencie strategicznym szczebla wojewódzkiego tj. Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020.

W ramach polityki horyzontalnej Koncepcja jest spójna z następującymi filarami, celami strategicznymi i operacyjnymi, realizowanymi przez określone kierunki działań:

- ✓ Filar 1. Spójność gospodarcza
- Cel strategiczny - Region wykorzystujący potencjał endogeniczny do rozwoju inteligentnej gospodarki, oparty na kreatywności i przedsiębiorczości mieszkańców:
  - Cel operacyjny 2. Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy, realizowany przez strategiczny kierunek działań 2.2. Kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy;

- Cel operacyjny 3. Zintegrowane środowisko przedsiębiorczości dla rozwoju gospodarki, realizowany przez strategiczny kierunek działań 3.2. Rozwój MŚP i sektora rolnego.

✓ Filar 2. Spójność społeczna

➢ Cel strategiczny - Aktywne społeczeństwo obywatelskie z dobrym dostępem do usług publicznych, sprzyjające włączeniu społecznemu grup wykluczonych:

- Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych, realizowany przez strategiczny kierunek działań 5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji.

✓ Filar 3. Spójność przestrzenna

➢ Cel strategiczny - Zrównoważony rozwój przestrzenny regionu z silnie powiązanym systemem osadniczym, z nowoczesną infrastrukturą i racjonalnie wykorzystywanymi zasobami środowiska przyrodniczego:

- Cel operacyjny 8. Wysoka jakość środowiska przyrodniczego, realizowany przez strategiczny kierunek działań 8.1. Ochrona i kształtowanie powiązań przyrodniczo-krajobrazowych.

W ramach polityki terytorialno – funkcjonalnej obszary wiejskie postrzegane są w sposób kompleksowy i wielofunkcyjny. Zakłada się m.in. rozwój innowacyjnego rolnictwa oraz kształtowanie pozarolniczych form działalności gospodarczej, które generować będzie nowe miejsca pracy m.in. w przetwórstwie, usługach, handlu, turystyce i agroturystyce, rzemiośle i rękodzielnictwie.

Koncepcja jest spójna z następującym celem strategicznym wskazanym dla obszarów wiejskich, który realizowany jest przez określone strategiczne kierunki działań:

✓ Obszary Wiejskie

➢ Cel strategiczny – Atrakcyjne osadniczo obszary wiejskie, wykorzystujące potencjały wewnętrzne dla rozwoju wielofunkcyjnego:

- Wspieranie działań na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego, rynków lokalnych promujących produkty regionalne oraz agroturystyki;
- Wpieranie działań na rzecz rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw sektora pozarolniczego;
- Wspieranie działań na rzecz poprawy dostępu do podstawowych usług publicznych, w tym edukacji przedszkolnej, opieki zdrowotnej, oraz usług kultury i sportu.

Rys. 3 Obszary miejskie i wiejskie w województwie łódzkim

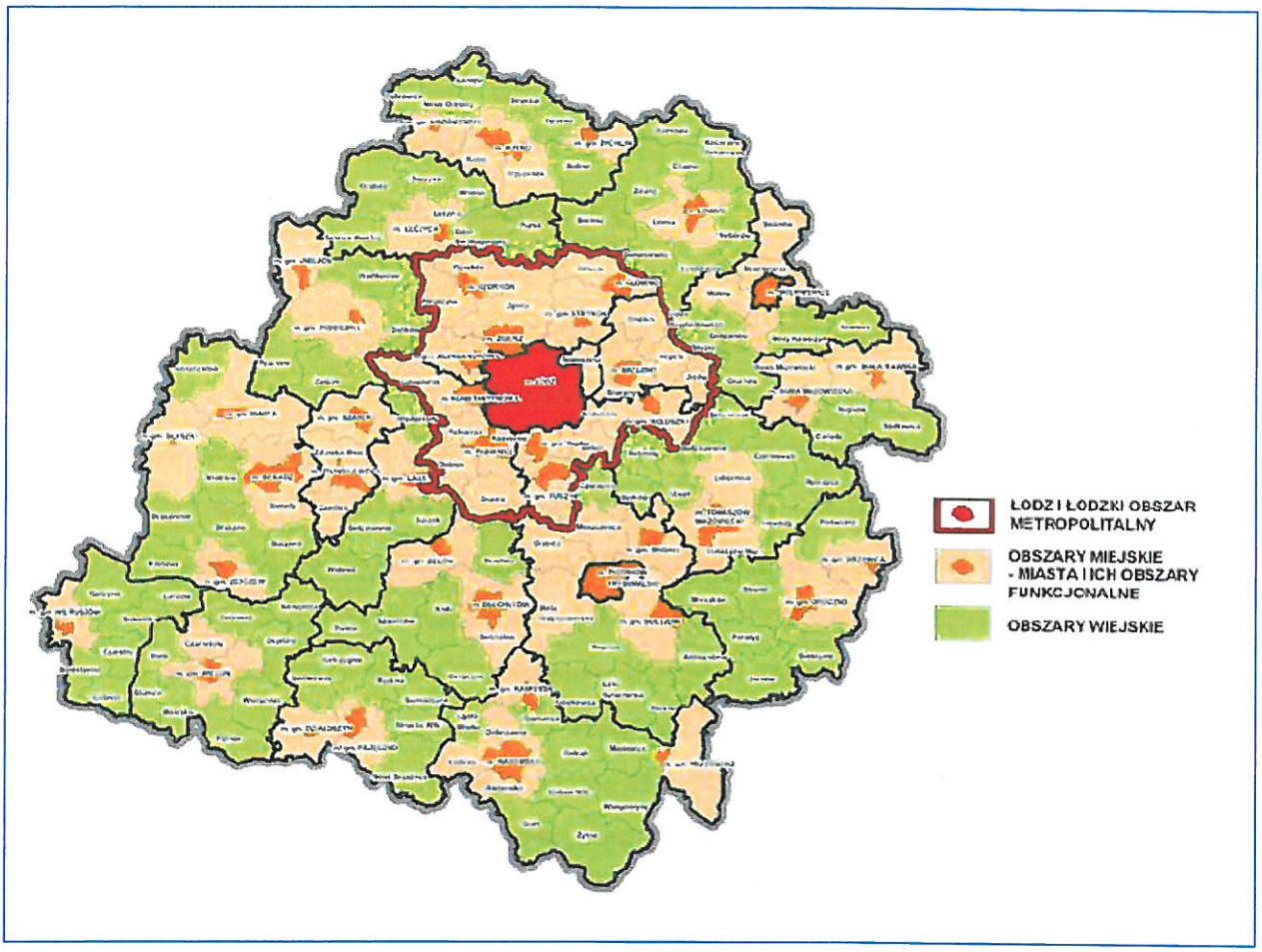

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego

Wskazane w Koncepcji walory przyrodnicze i kulturowe Gminy Żelechlinek wpisują się w sfery działań oraz cele główne Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego:

- ✓ Sfera działań: System osadniczy:
- ➢ Cel główny - Równoważenie systemu osadniczego i poprawa spójności terytorialnej regionu, realizowany przez kierunek działań: Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.
- ✓ Sfera działań: Powiązanie środowiskowe i kulturowe:
- ➢ Cel główny - Kształtowanie tożsamości regionalnej z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych regionu, realizowany przez kierunki działań:
  - Ochrona najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych oraz zapewnienie ciągłości systemu ekologicznego;

- Zachowanie i ochrona materialnych i niematerialnych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego województwa;
- Wzrost atrakcyjności turystycznej województwa.

Koncepcja Rozwoju Turystyki w Województwie Łódzkim do 2020

Koncepcja wykazuje pełną zgodność z kierunkami działań określonymi dla rozwoju turystyki w Województwie Łódzkim, do których należą:

- Zagospodarowanie przestrzeni turystycznej regionu obejmujące budowę, przebudowę, modernizację i renowację obiektów oraz obszarów przeznaczonych na cele turystyczne. W szczególności działaniami tymi powinny być objęte: obszary atrakcyjne pod względem przyrodniczym, które wymagają wzmocnienia infrastrukturą rekreacyjną w celu udostępnienia atrakcji oraz ochrony cennych obszarów przyrodniczych; obiekty dziedzictwa kulturowego, infrastruktury kulturalnej oraz obiekty poprzemysłowe. Wzmocnienia wymaga również baza noclegowa w obiekty klasy ekonomicznej i konferencyjnej oraz baza gastronomiczna. Realizowane powinny być inwestycje przyczyniające się do tworzenia lub rozwoju produktów regionalnych oraz zarządzania nimi, a także do utrzymania trwałości istniejących oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Województwo Łódzkie realizując zadania w zakresie turystyki dążyć będzie do poprawy dostępności do walorów turystycznych regionu m.in. poprzez rozwój sieci szlaków turystycznych i rozbudowy małej infrastruktury wokół nich. Prowadzone będą również działania promocyjne mające na celu upowszechnianie rozwoju turystyki na terenie województwa łódzkiego.
- Działania wizerunkowe mające na celu wykreowanie regionu jako obszaru atrakcyjnego turystycznie (m.in. kampanie promujące ofertę turystyczną w regionie, w kraju i zagranicą; wykorzystanie narzędzi promocyjnych do podkreślania walorów turystycznych województwa; informacja turystyczna i upowszechnianie turystyki na terenie województwa poprzez organizację imprez turystycznych, kulturalnych, sportowych, a także budowanie systemu informacji turystycznej; itp.).

Program rozwoju turystyki w województwie łódzkim na lata 2007 - 2020

Działania wpływające na rozwój turystki w Gminie Żelechlinek wpisują się w następujące priorytety, cele strategiczne oraz operacyjne określone w Programie rozwoju turystyki w województwie łódzkim na lata 2007 - 2020:

- ✓ Priorytet 1 – Rozwój produktów turystycznych:

- ➢ Cel strategiczny 1. Rozwój produktów turystycznych wpływających na kształtowanie turystycznego wizerunku województwa łódzkiego:
  - Cel operacyjny 1.1. Rozwój nowych, markowych produktów turystycznych o wyraźnej zdolności kreowania wizerunku województwa;
  - Cel operacyjny 1.2. Zagospodarowanie atrakcji, rozbudowa istniejących produktów turystycznych oraz podnoszenie ich jakości;
  - Cel operacyjny 1.3. Rozwój lokalnych produktów turystycznych wspierających budowę wizerunku turystycznego województwa.
- ✓ Priorytet 3 – Rozwój zasobów ludzkich oraz współpraca w obszarze turystyki:
- ➢ Cel strategiczny 3 - Przygotowanie społecznych podstaw do rozwoju turystyki w województwie łódzkim, w tym przygotowanie kadr dla turystyki, kształtowanie świadomych postaw społecznych oraz tworzenie podstaw współpracy i wsparcia dla turystyki:
  - Cel operacyjny 3.2 Podnoszenie świadomości lokalnej tożsamości – kreowanie pozytywnych postaw wśród mieszkańców regionu, w tym również służb publicznych oraz pracowników obsługi turystów.
- ✓ Priorytet 4 – Zagospodarowanie przestrzeni turystycznej województwa łódzkiego:
- ➢ Cel strategiczny 4. Kształtowanie przestrzeni turystycznej województwa do pełnienia funkcji turystycznych oraz rozwój infrastruktury turystycznej:
  - Cel operacyjny 4.1. Rozwój podstawowej infrastruktury turystycznej zgodnie z oczekiwaniami rynku odbiorców;
  - Cel operacyjny 4.2. Kształtowanie i rozwój mikroprzestrzeni turystycznych – rozwój infrastruktury wspierającej budowę produktów turystycznych;
  - Cel operacyjny 4.3. Podniesienie dostępności komunikacyjnej województwa łódzkiego, w tym ułatwienie dostępu do atrakcji turystycznych.

3. POTENCJAŁY ENDOGENICZNE DO ROZWOJU GOSPODARKI TURYSTYCZNEJ

Wykorzystanie i rozwój potencjałów endogenicznych Gminy Żelechlinek opartych na walorach przyrodniczych i kulturowych do rozwoju gospodarki turystycznej sprzyjać będzie poprawie warunków rozwoju lokalnej przedsiębiorczości oraz tworzeniu nowych miejsc pracy. Gmina Żelechlinek posiada zasoby przyrodnicze oraz walory dziedzictwa kulturowego, które nie są w pełni wykorzystywane do poprawy wizerunku turystycznego. Efektywne zagospodarowanie oraz promocja istniejących potencjałów przyrodniczych i kutrowych Gminy powinny przyczynić się do tworzenia produktów turystycznych oraz wzrostu ruchu turystycznego.

Rys 4. Położenie Gminy Żelechlinek na mapie turystycznej Powiatu Tomaszowskiego

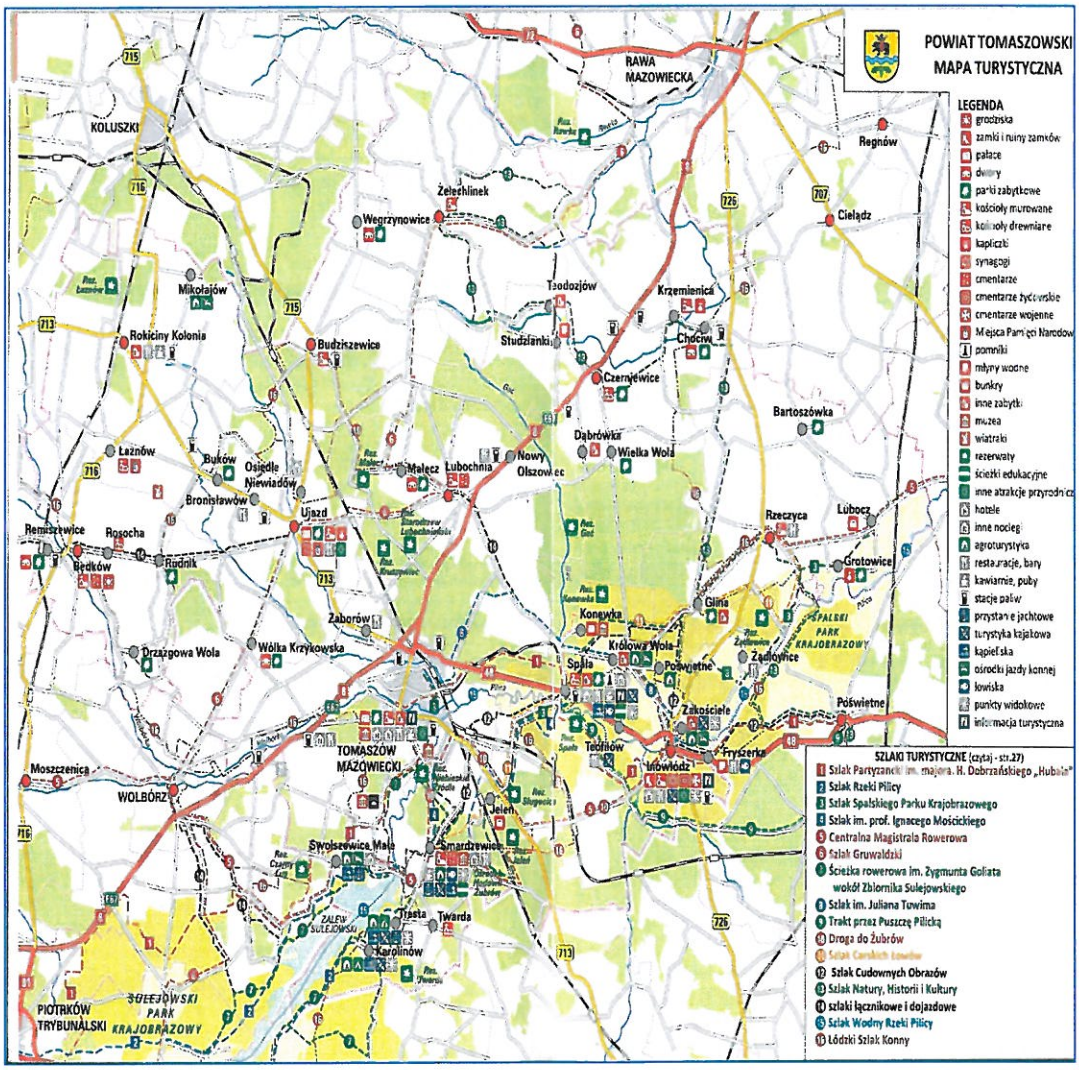

Źródło: P. Sölle, *Tomaszów Mazowiecki i okolice. Informator turystyczny powiatu tomaszowskiego,* ZIEMIALODZKA.EU Agencja promocji turystyki regionalnej, Wydanie XI zmienione, Tomaszów Mazowiecki, 2014.

3.1 WALORY PRZYRODNICZE

Północny fragment Gminy Żelechlinek włączony został do Obszaru Chronionego Krajobrazu Górnej Rawki. Prawie cała Gmina znajduje się w obszarze chronionym zlewni wód rzek Pilicy i Rawki. Część Gminy położona jest w obszarze chronionym zlewni wód rzeki Rawki – dopływie Bzury. Dopływami Rawki na terenie Gminy Żelechlinek są rzeki: Żelechlinianka, Krzemionka i Czerwonka.

Fot. 1 Obszar Chronionego Krajobrazu Górnej Rawki

Źródło: www.skierniewice.lodz.lasy.gov.pl

Przez północną część gminy przechodzi także Rezerwat Rawki (przyjęty rozporządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 24 listopada 1983 r. – Monitor Polski Nr 39, poz. 230) utworzony w 1983 r. Rzeka Rawka to rezerwat wodny obejmujący koryto rzeczne od źródeł do ujścia wraz z dolnymi odcinkami niektórych prawobrzeżnych dopływów. Oprócz koryta rzecznego ochroną objęto pas terenu przylegającego po obydwu stronach rzeki o szerokości 10 m. Celem ochrony jest zachowanie w naturalnym stanie typowej rzeki nizinnej, średniej wielkości wraz z krajobrazem jej doliny oraz środowiska życia wielu rzadkich i chronionych roślin i zwierząt: bobra i wydry. W dolinie rzeki znajdują się stawy obfitujące w ryby, co pozwala na rozwój turystyki aktywnej - wędkarstwa.

Fot. 2 Rezerwat Rawka

Źródło: www.lodz.rdos.gov.pl

Żelechlinek cechuje się przeciętnym stopniem zalesienia (12,6 %) na tle całego powiatu (31,1 %) i województwa łódzkiego (21,1 %)[24]. Kompleksy leśne złożone są głównie z lasów sosnowych, natomiast w pobliżu rzeki Rawki spotykane są typowo dolinne zespoły roślinne: łęg olszowy, łęg wierzbowo - topolowy oraz zarośla wierzbowe z wierzbą szarą i wierzbą wiciową. Na terenie gminy znajdują się także rośliny rozpowszechnione w północnej i środkowej Europie. Wiele jest tu gatunków o charakterze eurosyberyjskim (borówka czarna, siódmaczek leśny, inne gatunki runa leśnego lasów sosnowych i mieszanych, z drzew: sosna zwyczajna i jarząb pospolity). Na wilgotnych łąkach, bagnach i torfowiskach spotyka się wiele roślin północnych (skrzyp błotny, turzyca bagienna, kilka gatunków mchów, gwiazdnica długolistna i bagno zwyczajne). Najliczniej jednak reprezentowane są gatunki mające swoje centrum występowania w Europie Środkowej (buk zwyczajny, grab pospolity, dąb szypułkowy, lipa szerokolistna i klon zwyczajny, z roślin zielnych należy wymienić: turzycę palczastą, zawilec gajowy i szczyr trwały).

Lasy północnej części gminy należące do Obszaru Chronionego Krajobrazu, posiadają status lasów ochronnych. W lasach napotkać można także różnego rodzaju zwierzynę tj. sarny, dziki, lisy, jelenie,

[24] Bank Danych Lokalnych

borsuki, żurawie, występują także pojedyncze sztuki łosi i nietoperze. Wśród ptactwa można wyróżnić gatunki szeroko rozpowszechnione na kontynencie euroazjatyckim: sójka, dzwoniec, świergotek łąkowy i drzewny, słowik rdzawy, kąskawa, kulczyk i dzięcioł polny. Na terenach podmokłych oraz wzdłuż cieków wodnych żyją dzikie kaczki, kurki wodne, perkoziki, myszołowy, kanie, bociany, czaple, czasami pojawiają się łabędzie. W okolicach Teklina i Wolicy gniazdują nawet żurawie. Na okolicznych łąkach i pastwiskach pokarmu poszukują także bażanty, kuropatwy i zające. Występują też gatunki o charakterze południowym, reprezentowane głównie przez bogaty świat owadów. Zaprezentowane walory przyrodnicze pozwalają na rozwój turystyki poznawczej oraz kwalifikowanej np. myślistwo, łowiectwo, turystyka ornitologiczna.

Na terenie Gminy znajduje się także kilka zbiorników wodnych m.in. w Żelechlinku, Chociszewie, Łochowie i Kopcu. Projektowane są również nowe zbiorniki wodne w Woli Naropińskiej (o powierzchni zalewu 12,5 ha i pojemności 100 tys. m^3), Naropnej (o powierzchni zalewu 30 ha i pojemności 450 tys. m^3), i w Gutkowicach (o powierzchni zalewu 22 ha i pojemności 220 tys. m^3), a także zbiornik wodny w miejscowości Kopiec, realizowany przez osoby fizyczne. Ważnym elementem wód powierzchniowych są stawy położone w dolinie Rawki o łącznej pow. blisko 100 ha, stanowiące podstawę gospodarki rybackiej. Wody powierzchniowe w postaci podmokłości występują głównie w dolinach rzeki Rawki i Żelechlinianki.

3.2 WALORY KULTUROWE

Na terenie Gminy Żelechlinek znajdują się zabytki z okresu XIX i XX wieku. Jednym z najważniejszych jest murowany kościół w stylu neogotyckim p.w. Św. Bartłomieja Apostoła z przełomu XIX/XX wieku, który jest budowlą jednonawową na planie krzyża, front kościoła zdobi wieża. W kościele znajduje się: ołtarz główny z obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej i świętego Bartłomieja oraz dwa ołtarze boczne. Kościół został wprowadzony do rejestru zabytków w 1987 r. Przez Gminę przebiegają także szlaki turystyczne i rowerowe, do najważniejszych z nich należą ponadregionalny Szlak Grunwaldzki oraz Szlak Natury, Historii i Kultury.

Fot. 3 Kościół p.w. św. Bartłomieja Apostoła

Źródło: Gmina Żelechlinek

W Gminie Żelechlinek znajdują się rzadko spotykane w województwie łódzkim zabytki techniki - młyny wodne z XIX wieku (w Gutkowicach i Kopcu), które mogą stanowić cenną atrakcję dla turystyki poznawczej. W gminnej ewidencji zabytków znajduje się także cmentarz z XIX w.

Ponadto do walorów krajoznawczych w Gminie Żelechlinek należy zaliczyć:

- Gminny Dom Kultury w Żelechlinku, w ramach którego działa: Gminne Centrum Informacji z kawiarenką internetową;
- Świetlicę Wiejską w Lesisku
- Świetlicę Wiejską w Gutkowicach
- Świetlicę Wiejską w Radwance
- Świetlicę Wiejską w Żelechlinie
- Świetlicę Wiejską w Naropnej

- Świetlicę Wiejską w Karolinowie

Gminny Dom Kultury w Żelechlinku realizuje działania w dziedzinie wychowania, edukacji i upowszechniania kultury, prowadząc wielokierunkową działalność na podstawie własnego programu zatwierdzonego przez Wójta Gminy Żelechlinek.

Do podstawowych zadań GDK należy m.in.:

- edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę;
- rozwijanie regionalnego i amatorskiego ruchu artystycznego;
- rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb kulturalnych poprzez organizowanie życia kulturalnego w Gminie Żelechlinek;
- organizowanie kursów specjalistycznych;
- współpraca z jednostkami oświatowymi i kulturalnymi;
- udostępnianie mieszkańcom Gminy Żelechlinek sprzętu komputerowego celem korzystania z Internetu;
- prowadzenie działalności wydawniczej.

W Żelechlinku funkcjonuje Ochotnicza Straż Pożarna (OSP), która w budynku remizy strażackiej organizuje regularnie imprezy kulturalno - sportowo - rozrywkowe. Ponadto na scenie letniej przy budynku OSP organizowane są różnego rodzaju wydarzenia kulturalne, w tym przegląd orkiestr dętych, święto plonów i święto miodobrania.

Fot. 4 Scena letnia

Źródło: Gmina Żelechlinek

Na atrakcyjność turystyczną Gminy Żelechlinek wpływają pozyskiwane w sposób tradycyjny miody, które zostały wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Tradycje bartnicze i pszczelarskie gminy podkreśla herb Żelechlinka, na którym widnieją wymowne symbole: ul bartny, olbrzymi niedźwiedź i mała pszczoła. Nektar zbierany przez pszczoły na terenie Gminy Żelechlinek jest wysokiej jakości, ponieważ niemal cała jej powierzchnia należy do chronionej zlewni rzeki Rawki. Wiosną pozyskiwany jest miód rzepakowy, latem akacjowy, lipowy, gryczany, wielokwiatowy. W kalendarz imprez kulturalnych w Gminie Żelechlinek na stałe wpisało się już święto Miodobrania. Uroczystość ta po raz pierwszy została zorganizowana w 2008 roku. Od tamtego czasu co roku w czerwcu odbywa się „Powiatowe Miodobranie w Żelechlinku".

Rys. 5 Herb Gminy Żelechlinek

Źródło: Gmina Żelechlinek

3.3 DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

Gmina Żelechlinek posiada dobrą dostępność komunikacyjną, w tym bliskie powiązania komunikacyjne w kierunku północnym do drogi krajowej nr 72 Łódź - Rawa Mazowiecka, w kierunku południowym do krajowej drogi ekspresowej nr 8 Warszawa - Piotrków Trybunalski, w kierunku wschodnim do drogi wojewódzkiej nr 715 relacji Koluszki - Ujazd.

Rys. 4 Położenie komunikacyjne Gminy Żelechlinek

Źródło: www.maps.google.pl

Przez obszar Gminy Żelechlinek przebiegają szlaki turystyczne i rowerowe doskonale uzupełniające walorami kulturowymi układ komunikacyjny Gminy. Należą do nich:

- Szlak Grunwaldzki (ponadregionalny);
- Szlak Natury, Historii i Kultury;
- szlak zielony: Żelechlinek – Karolinów – Dzielnica – Sabinów – Gutkowice - Gutkowice Nowiny - Kopiec – Naropna - Żelechlinek;
- szlak żółty: Żelechlinek – Bukowiec – Chociszew – Lesisko – Nowiny – Żelechlin - Żelechlinek;
- szlak niebieski: Żelechlinek – Naropna – Feliksów – Łochów – Teklin - Nowe Byliny – Czerwonka – Radwanka – Petrynów – Sokołówka - Żelechlinek.

Rys. 7 Szlaki rowerowe w Gminie Żelechlinek

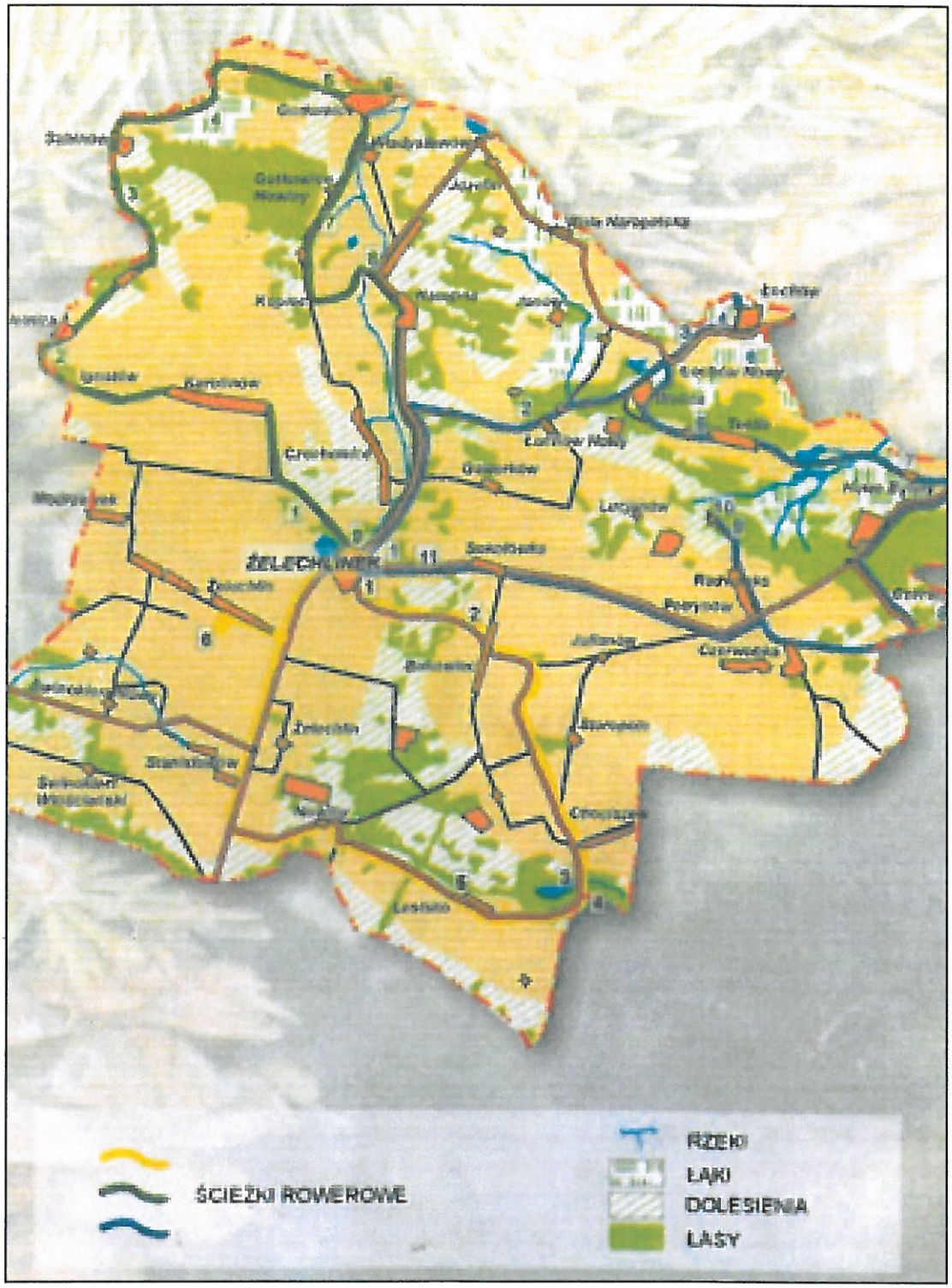

Źródło: Gmina Żelechlinek

Promocja i informacja

Turyści przebywający w Gminie Żelechlinek informacje o walorach turystycznych mogą odnaleźć na tablicach informacyjnych znajdujących się w centrum Żelechlinka, przedstawiających na mapach Gminy atrakcje turystyczne w tym *Szlak natury, historii, kultury Gminy Żelechlinek.* Ponadto na stronie internetowej Gminy: (www.zelechlinek.pl) oraz na portalu społecznościowym facebook znajdują się aktualne informacje m.in. o wydarzeniach sportowych, czy kulturalnych. Informacje zamieszczane są także w publikacjach dotyczących województwa, jak również w folderach Gminy Żelechlinek. Co kwartał wydawana jest gazetka *„Wieści z Gminy Żelechlinek".*

Fot. 5 Tablica informacyjna *„Szlakiem natury, historii i kultury. Gmina Żelechlinek"*

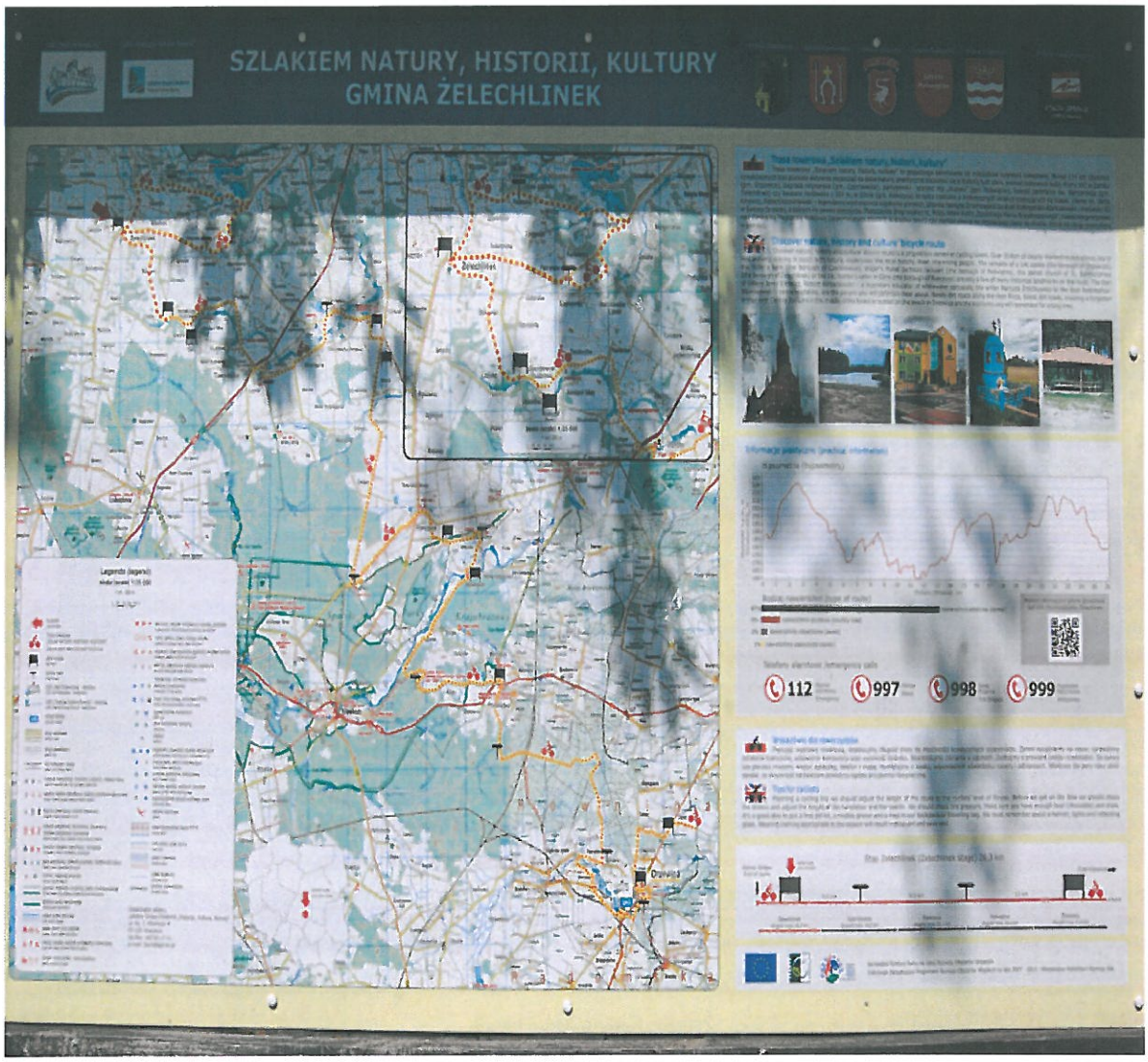

Źródło: Gmina Żelechlinek

4. KIERUNKI ORAZ WYKAZ DZIAŁAŃ ROZWOJU GOSPODARKI TURYSTYCZNEJ

Gmina wykonuje zadania publiczne służące zaspokajaniu potrzeb mieszkańców oraz zadania zlecone, o charakterze obowiązkowym. Zadania własne gminy obejmują sprawy związane z infrastrukturą techniczną, infrastrukturą społeczną, porządkiem i bezpieczeństwem publicznym, a także ładem przestrzennym i ekologicznym. Wśród zadań własnych gminy, wskazanych w ustawie o samorządzie gminnym, znajdują się m.in. zadania związane z kulturą fizyczną i turystyką, w tym terenami rekreacyjnymi i urządzeniami sportowymi. Ponadto ustawa o usługach turystycznych przypisała gminom realizację zadań związanych m.in. z prowadzeniem ewidencji pól biwakowych oraz tzw. innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie. Do zadań gminy należy również promocja turystyczna gminy, podejmowanie współpracy ze stowarzyszeniami turystycznymi, utrzymywanie szlaków turystycznych przebiegających przez gminę oraz bazy turystycznej, prowadzenie ewidencji działalności gospodarczej, w tym związanej z branżą turystyczną.

Jednym z najbardziej skutecznych narzędzi służących prowadzeniu przemyślanej polityki społeczno - gospodarczej w Gminie, jest strategia (plan, program) rozwoju społeczno - gospodarczego. Strategia może stanowić również dokument wyjściowy do tworzenia szczegółowych koncepcji rozwoju gospodarki turystycznej. Kluczowym elementem wpływającym na możliwości rozwoju gospodarki turystycznej w gminie jest wyznaczanie kierunków rozwoju turystyki na swoim terenie. Odnosić się one powinny do uwarunkowań turystycznych gminy, które decydują o zakresie działań w sferze turystyki, a więc do walorów krajobrazowych, atrakcji turystycznych i krajoznawczych, położenia geograficznego, układów komunikacyjnych, stanu zagospodarowania turystycznego itp. Do opracowania założeń kierunków rozwoju turystyki przydatnym narzędziem jest metoda analizy SWOT[25].

Koncepcja rozwoju turystyki, zgodnie z zasadą planowania strategicznego, wyznacza kierunki działań rozwoju gospodarki turystycznej w Gminie Żelechlinek, zgodne z zasadniczymi dokumentami strategicznymi szczebla lokalnego oraz wojewódzkiego. Kierunki te oparte są na endogenicznych potencjałach, które wynikają ze specyficznych uwarunkowań i zasobów przyrodniczych, przestrzennych i kulturowych gminy. Ich realizacja sprzyjać będzie rozwojowi przedsiębiorczości i gospodarki turystycznej, w tym tworzeniu warunków dla powstawania nowych miejsc pracy oraz zapewnienia trwałości już istniejących.

Opracowana diagnoza stanu Gminy Żelechlinek, analiza SWOT oraz analiza potencjałów endogenicznych pozwoliła na:

---

[25] Gordon A., *Rozwijanie turystyki jako obowiązek prawny samorządów*, w: A. Gordon (red.), *Turystyka w gminie i powiecie*, Polska Organizacja Turystyczna, Warszawa 2003

- określenie stanu zasobów turystycznych Gminy Żelechlinek;
- wskazanie roli turystyki jako jednego z czynników rozwoju społeczno - gospodarczego Gminy;
- określanie obszarów priorytetowych rozwoju turystyki w Gminie.

Biorąc pod uwagę uwarunkowania przestrzenno - funkcjonalne Gminy Żelechlinek działania związane z rozwojem turystyki powinny zmierzać do:

- dywersyfikacji lokalnej gospodarki, opartej m.in. na produktach i wydarzeniach lokalnych;
- rozbudowy infrastruktury turystycznej;
- prowadzenia wspólnej promocji gminy z LGD "Kraina Rawki" oraz powiatem tomaszowskim;
- podnoszenia świadomości turystycznej wśród społeczności lokalnej;
- podejmowania wysiłków zmierzających do wydłużenia sezonu turystycznego;
- wspierania turystyki na obszarach wiejskich jako uzupełniającego źródła dochodów.

Władze Gminy Żelechlinek prowadząc działania ukierunkowane na rozwój społeczno - gospodarczy gminy zmierzać będą do wspierania przedsiębiorstw inwestujących w rozwój turystyki, preferując taką działalność inwestorów, w której uwzględnia się następujące aspekty:

- wzrost zatrudnienia;
- ochronę środowiska przyrodniczego i społecznego;
- zwiększenie potencjału turystycznego Gminy, w tym tworzenie nowych atrakcji turystycznych oraz poprawę zagospodarowania turystycznego poprzez rozbudowę m.in. bazy noclegowej, gastronomicznej oraz towarzyszącej;
- wpływ na wydłużenie sezonu turystycznego.

Priorytetowe kierunki działań rozwoju gospodarki turystycznej

Priorytetowe kierunki działań rozwoju gospodarki turystycznej w Gminie Żelechlinek zdefiniowane zostały jako:

1. Wspieranie działań na rzecz rozwoju infrastruktury turystycznej np. budowa, rozbudowa i modernizacja miejsc i atrakcji turystycznych, w tym dostosowanie do potrzeb turystów z niepełnosprawnościami.
2. Wspieranie działań na rzecz rozwoju usług oraz poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju.
3. Wspieranie działań na rzecz kształtowania walorów i atrakcji turystycznych.
4. Wspieranie działań na rzecz budowania produktów turystycznych np. wioski tematyczne, festiwale i inne wydarzenia, w tym o charakterze innowacyjnym.

5. Wspieranie działań na rzecz tworzenia i promocji produktów turystycznych, w tym oznakowanie obiektów turystycznych oraz wykorzystanie nowoczesnych narzędzi marketingowych.
6. Wspieranie działań na rzecz kreowania nowych form turystyki np. turystyka aktywna i agroturystyka.
7. Wspieranie działań na rzecz wzmocnienia pozycji Gminy na rynku turystycznym np. promocja oferty turystycznej gminy wspólnie z ofertą turystyczną powiatu oraz województwa, w tym sprzyjających sieciowaniu projektów.
8. Wpieranie działań na rzecz rozwoju społeczności lokalnej np. szkolenia oraz programy edukacyjne ukierunkowane na obsługę ruchu turystycznego, w tym sprzyjające przekwalifikowaniu z działalności rolniczej oraz pracy sezonowej.
9. Wspieranie działań na rzecz rozwoju sektora organizacji pozarządowych związanych z branżą turystyczną.
10. Wspieranie działań na rzecz kształtowania świadomości lokalnej społeczności opartej na historycznej, kulturowej różnorodności Gminy np. promowanie wiedzy o tradycyjnych produktach lokalnych i regionalnych.
11. Wspieranie działań na rzecz aktywizacji zawodowej ludności np. wsparcie osób zakładających własną działalność gospodarczą, promocja elastycznych form pracy, w tym samozatrudnienia i firm rodzinnych.

Wykaz działań rozwoju gospodarki turystycznej w Gminie Żelechlinek

Samorząd Gminy Żelechlinek zmierzać będzie do realizacji następujących działań wynikających z wyżej określonych kierunków rozwoju gospodarki turystycznej:

1. Poprawy stanu środowiska naturalnego i ochrony zasobów przyrodniczych i kulturowych Gminy.
2. Tworzenia nowych atrakcji turystycznych np. rozwój bazy sportowej i rekreacyjnej.
3. Poprawy stanu zagospodarowania turystycznego, w tym rozwoju usług komunalnych.
4. Poprawy dostępności komunikacyjnej.
5. Tworzenia warunków do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo.
6. Wspierania przedsiębiorczości, w tym integracji i reintegracji zawodowej.
7. Tworzenia warunków do pracy na własny rachunek i rozwoju przedsiębiorczości.
8. Pozyskiwania inwestorów w sferze turystyki.
9. Rozwoju informacji i promocji turystycznej.
10. Wspierania odnowy i zachowana dóbr kultury oraz nadania im nowych funkcji turystycznych.

11 Zagospodarowania przestrzeni publicznej np. tworzenie lub modernizacja miejsc rekreacji i terenów zielonych.

12. Wspierania rozwoju infrastruktury turystycznej oraz produktów lokalnych.

5. POWIĄZANIA PROJEKTÓW I TYPÓW PROJEKTÓW TWORZĄCYCH PRODUKT TURYSTYCZNY

Rosnąca rola turystyki w gospodarce powoduje coraz nowsze wyzwania dla branży oraz samorządów gminnych, powiatowych oraz wojewódzkich. Jest też jednym z głównych motywów podejmowania przedsięwzięć turystycznych zarówno przez firmy, instytucje i osoby, które czerpią i mogą czerpać pośrednie korzyści z tytułu organizacji i obsługi ruchu turystycznego. Wpływy te widoczne są zwłaszcza w małych miejscowościach. Szczególnego znaczenia nabiera w tej sytuacji umiejętne kreowanie, tworzenie i promowanie nowych produktów, które mają lub mogą mieć istotny wpływ na rozwój turystyki w gminach i regionach[26]. Jest to też okazja na włączenie do wspólnych przedsięwzięć szerokiej, reprezentatywnej grupy: lokalnych społeczności, władz samorządowych, przedsiębiorców oraz stowarzyszeń.

Celem nadrzędnym, którym powinni kierować się wszyscy potencjalni współtwórcy produktu turystycznego powinien być rozwój turystyki w regionie, nie mającym do tej pory takich możliwości oraz promowanie tego, co spowodowałoby zainteresowanie turystów i inwestorów upatrujących w rozwoju turystyki szansę dla realizacji swoich celów i zamierzeń turystycznych i inwestycyjnych.

Złożoność produktu turystycznego jest wynikiem jego kompleksowości, o czym świadczy zespół elementów, które go współtworzą. Na składowe produktu turystycznego składają się:

- miejsca wraz z ich atrakcjami i osobliwościami środowiska, walory turystyczne i krajobrazowe;
- infrastruktura (zagospodarowanie terenu);
- dostępność komunikacyjna;
- wizerunek;
- cena[27].

Na kompleksowy produkt turystyczny składa się wiele komplementarnych projektów oraz typów projektów, których wzajemne dopełnianie się prowadzi do poprawy atrakcyjności turystycznej Gminy Żelechlinek, a tym samym sprzyja rozwojowi gospodarki turystycznej.

Powiązanie projektu z innymi przedsięwzięciami, zarówno zrealizowanymi, jak też w trakcie realizacji oraz planowanymi do realizacji oznacza, że:

- przy realizacji danego projektu lub typu projektu wykorzystane zostaną efekty innego projektu, nastąpi wzmocnienie trwałości efektów jednego przedsięwzięcia realizacją innego;

---

[26] J.P. Piotrowski, B. Tekieli, *Tworzyć produkt turystyczny,* w: *Turystyka w gminie i powiecie,* A. Gordon (red.), Polska Organizacja Turystyczna, Warszawa, 2003.

[27] A. Panasiuk, *Ekonomika turystyki,* PWN, 2006

- projekty oraz typy projektów adresowane są do tej samej grupy docelowej, tego samego terytorium oraz rozwiązują ten sam problem;
- projekty oraz typy projektów mogą być realizowane samodzielnie i nie są uzależnione od innych projektów jak również stanowią element szerszej strategii, której celem jest rozwój gospodarki turystycznej;
- projekty oraz typy projektów mogą stanowić kontynuację wcześniej zrealizowanych przedsięwzięć.

Na terenie Gminy Żelechlinek od lat realizowane są działania sprzyjające poprawie atrakcyjności turystycznej poprzez m.in. projekty związane z poprawą infrastruktury turystycznej, technicznej, ochroną środowiska naturalnego oraz aktywizacją zawodową, edukacją i przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu.

Najważniejsze projekty zarówno zrealizowane, w trakcie realizacji oraz planowane do realizacji, które mają wpływ na rozwój gospodarki turystycznej w skali lokalnej oraz regionalnej przedstawiają tabele poniżej:

Tab. 3 Główne projekty zrealizowane przez Gminę Żelechlinek wpływające na rozwój gospodarki turystycznej

L.p.	NAZWA PROJEKTU
1.	Przebudowa istniejącego budynku na świetlicę wiejską w Żelechlinie
2	Budowa świetlicy wiejskiej w Karolinowie
3	Budowa świetlicy wiejskiej w Naropnej
4	Zagospodarowanie terenu przy budynku OSP w Żelechlinku poprzez utwardzenie placu, wykonanie sceny letniej oraz ułożenie chodników
5	Zagospodarowanie terenu w centrum Żelechlinka (ul. Kruczkowskiego) poprzez powiększenie terenu parkowego oraz budowę chodników i parkingu
6	Urządzenie terenu parkowego przy osiedlu w Żelechlinku
7	Zagospodarowanie terenu wokół zbiornika retencyjnego w Żelechlinku
8	Zagospodarowanie terenu wokół zbiornika retencyjnego w Chociszewie
9	Przebudowa i termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Radwance
10	Edukacyjne Wrota Regionu Łódzkiego

11	Termomodernizacja, przebudowa i rozbudowa budynku Urzędu Gminy w Żelechlinku
12	Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Żelechlin, Stanisławów, Żelechlin Mały, Stanisławów, Modrzewek
13	Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Żelechlinek, ul. Zielona - Karolinów
14	Budowa kanalizacji sanitarnej w Żelechlinku – etap III (ul. Rawska, Targowa, Zakątna)
15	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków
16	Przebudowa sieci wodociągowej w miejscowości Żelechlinek
17	Likwidacja śmietniska (rekultywacja) w Sokołówce
18	Przebudowa drogi w m. Świniokierz Włościański
19	Przebudowa drogi Naropna, Wolica, Byliny Nowe
20	Przebudowa ulic osiedlowych w m. Żelechlinek – ul. Skalskiego, Modrzewiowa, Jałowcowa, Brzozowa, Świerkowa, Lipowa, Sosnowa
21	Przebudowa drogi Czechowice, Kopiec, Gutkowice
22	Przebudowa drogi w m. Gutkowice
23	Przebudowa drogi Feliksów - Radwanka
24	Przebudowa drogi Feliksów – Budki Łochowskie
25	Przebudowa drogi Radwanka - Wolica
26	Przebudowa drogi w miejscowości Julianów
27	Przebudowa drogi w miejscowości Czerwonka
28	Przebudowa drogi dojazdowej w miejscowości Żelechlinek
29	Przebudowa drogi w miejscowości Świniokierz Dworski - Żelechlin

Tab. 4 Główne projekty realizowane lub planowane do realizacji przez Gminę Żelechlinek wpływające na rozwój gospodarki turystycznej*

L.p.	NAZWA PROJEKTU
1	Remont elewacji kościoła
2	Zagospodarowanie centrum Żelechlinka – etap II
3	Zagospodarowanie zbiorników retencyjnych w m. Żelechlinek, Chociszew
4	Rozbudowa Gminnej oczyszczalni ścieków
5	Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Żelechlinek, ul. J. Susika, Targowa, Rolnicza, Wyzwolenia, Gaj
6	Budowa kanalizacji sanitarnej Żelechlinek – Sokołówka
7	Budowa wodociągu w m. Sabinów, Łochów
8	Rozbudowa Stacji wodociągowej w Żelechlinku
9	Remont pokrycia wieży kościoła
10	Budowa zbiornika retencyjnego w m. Naropna – Kopiec
11	Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Stanisławów
12	Budowa kanalizacji sanitarnej Żelechlinek – Czechowice
13	Budowa oczyszczalni i kanalizacji sanitarnej dla m. Radwanka, Czerwonka, Petrynów
14	Budowa drogi w Żelechlinku od ul. Wojska Polskiego do ul. Rawskiej
15	Przebudowa i rozbudowa istniejącego budynku na Dom Inicjatyw Twórczych w Żelechlinku

Tab. 5 Projekty wspierające rozwój kadr gospodarki turystycznej oraz społeczności lokalnej na terenie Powiatu Tomaszowskiego

L.p.	NAZWA PROJEKTU
1	Aktywizacja osób po 29 roku życia pozostających bez pracy w powiecie tomaszowskim (2015) Powiatowy Urząd Pracy
2	Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie tomaszowskim (2015) Powiatowy Urząd Pracy

3	Aktywizacja osób po 29 roku życia pozostających bez pracy w powiecie tomaszowskim (2016) Powiatowy Urząd Pracy
4	Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie tomaszowskim (2016) Powiatowy Urząd Pracy
5	Wsparcie Przedsiębiorczości w Powiecie Tomaszowskim (Wielkopolski Instytut Rozwoju Przedsiębiorczości i Edukacji Łukasz Dymek)
6	INTEGRACJA (Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim)
7	JESTEŚMY RODZINĄ (Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Mazowieckim)

Na spójność koncepcji gospodarki turystycznej w Gminie Żelechlinek wpływają zarówno powiązane ze sobą projekty wymienione powyżej, jak również typy projektów uwzględniające potencjalne przedsięwzięcia różnych podmiotów, takich jak: przedsiębiorstwa, organizacje pozarządowe, czy też podmioty publiczne, które łącznie sprzyjać będą tworzeniu produktów turystycznych zarówno lokalnych, jak i regionalnych.

Tab. 6 Typy projektów sprzyjające tworzeniu produktu turystycznego w Gminie Żelechlinek*

L.p.	Typ projektu	Powiązanie z kierunkiem działań	Potencjalny podmiot realizujący	Potencjalne źródła finansowania
1.	Rozwój innowacyjnych usług i eko - innowacji w sektorze turystycznym	4. Wspieranie działań na rzecz budowania produktów turystycznych, w tym o charakterze innowacyjnym. 5. Wspieranie działań na rzecz tworzenia i promocji produktów turystycznych	JST, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, Kościoły, Związki wyznaniowe, inne podmioty publiczne	Budżet Państwa, Budżet JST, Środki UE, Środki prywatne
2.	Rozwój działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw w sektorze turystycznym	11. Wspieranie działań na rzecz aktywizacji zawodowej ludności	Przedsiębiorcy	Budżet Państwa, Środki UE, Środki prywatne

3.	Rozwój oddolnej budowy sieci powiązań kooperacyjnych w sektorze turystycznym	9. Wspieranie działań na rzecz rozwoju sektora organizacji pozarządowych związanych z branżą turystyczną	JST, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, Kościoły, Związki wyznaniowe, inne podmioty publiczne	Budżet Państwa, Budżet JST, Środki UE, Środki prywatne
4.	Rozwój kompetencji kadr związanych z sektorem turystycznym	8. Wpieranie działań na rzecz rozwoju społeczności lokalnej, w tym sprzyjające przekwalifikowaniu z działalności rolniczej oraz pracy sezonowej.	JST, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, Kościoły, Związki wyznaniowe, inne podmioty publiczne	Budżet Państwa, Budżet JST, Środki UE, Środki prywatne
5.	Budowa produktów i usług lokalnej i regionalnej gospodarki turystycznej	2. Wspieranie działań na rzecz rozwoju usług oraz poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji, w tym przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju. 4. Wspieranie działań na rzecz budowania produktów turystycznych, w tym o charakterze innowacyjnym.	JST, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, Kościoły, Związki wyznaniowe, inne podmioty publiczne	Budżet Państwa, Budżet JST, Środki UE, Środki prywatne
6.	Promocja regionalnych i lokalnych produktów turystycznych i specjalizacji w sektorze turystycznym	4. Wspieranie działań na rzecz budowania produktów turystycznych, w tym o charakterze innowacyjnym. 5. Wspieranie działań na rzecz tworzenia i promocji produktów turystycznych, w tym oznakowanie obiektów turystycznych oraz wykorzystanie nowoczesnych narzędzi marketingowych. 10. Wspieranie działań na rzecz kształtowania świadomości	JST, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, Kościoły, Związki wyznaniowe, inne podmioty publiczne	Budżet Państwa, Budżet JST, Środki UE, Środki prywatne

		lokalnej społeczności opartej na historycznej, kulturowej różnorodności gminy		
7.	Rozwój nowoczesnych systemów gospodarki elektronicznej dla potrzeb rozwoju sektora turystycznego	10. Wspieranie działań na rzecz kształtowania świadomości lokalnej społeczności opartej na historycznej, kulturowej różnorodności gminy	JST, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, Kościoły, Związki wyznaniowe, inne podmioty publiczne	Budżet Państwa, Budżet JST, Środki UE, Środki prywatne
8.	Promocja turystyki i inicjatyw związanych z jej rozwojem m.in. na bazie dziedzictwa kulturowego i rekreacji	3. Wspieranie działań na rzecz kształtowania walorów i atrakcji turystycznych 7. Wspieranie działań na rzecz wzmocnienia pozycji gminy na rynku turystycznym, w tym sprzyjających sieciowaniu projektów.	JST, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, Kościoły, Związki wyznaniowe, inne podmioty publiczne	Budżet Państwa, Budżet JST, Środki UE, Środki prywatne
9.	Rozwój inwestycji turystycznych w ramach projektów związanych z rozbudową infrastruktury turystycznej, rewitalizacją oraz rozwojem obszarów wiejskich jak również tworzeniem nowych usług turystycznych	1. Wspieranie działań na rzecz rozwoju infrastruktury turystycznej, w tym dostosowanie do potrzeb turystów z niepełnosprawnościami. 6. Wspieranie działań na rzecz kreowania nowych form turystyki np. turystyka aktywna i agroturystyka.	JST, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, PGL Lasy Państwowe, Parki Krajobrazowe, Kościoły, Związki wyznaniowe, inne podmioty publiczne	Budżet Państwa, Budżet JST, Środki UE, Środki prywatne

* przedstawione typy projektów wskazują działania kierunkowe, realizowane przez indywidualne projekty, które są pożądane na terenie Gminy Żelechlinek i sprzyjać będą rozwojowi gospodarki turystycznej opartej na potencjałach endogenicznych (walorach przyrodniczych i kulturowych). Powinny być one realizowane zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Oznacza to, że każdy projekt bez względu na podmiot realizujący uwzględniać powinien obowiązujące przepisy zarówno unijne jak i krajowe związane z oceną wpływu przedsięwzięć na ochronę środowiska w tym m.in. wpływ projektu na obszary Natura 2000 oraz ochrony wód.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Koncepcja rozwoju gospodarki turystycznej w Gminie Żelechlinek stanowi instrument, za pomocą którego ukierunkowany został rozwój turystyki zarówno w aspekcie jakościowym, jak i ilościowym. Zawiera on wskazówki, w postaci określonych kierunków działań, opisujące w jaki sposób animować rozwój turystyki w gminie, tak aby uwzględnić występujące potencjały endogeniczne oparte na walorach przyrodniczych i kutrowych oraz potrzeby turystów, przedsiębiorstw i społeczności lokalnej.

Z przeprowadzonej diagnozy oraz analizy SWOT wynika, że Gmina posiada cechy oraz może wykorzystać czynniki zewnętrzne, które wpłyną na poprawę jej atrakcyjności turystycznej. Należą do nich przede wszystkim:

- walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe m.in. Obszar Chronionego Krajobrazu Górnej Rawki, zbiorniki wodne, młyny wodne z XIX wieku oraz produkty lokalne - miody;
- położenie gminy na terenie atrakcyjnego turystycznie powiatu tomaszowskiego oraz w niedalekiej odległości od ośrodków miejskich generujących potencjalny ruch turystyczny, w szczególności w obszarze turystyki weekendowej;
- korzystna dostępność komunikacyjna oraz istniejące szlaki rowerowe;
- rosnąca popularność turystyki wiejskiej i agroturystyki oraz zainteresowanie turystów aktywnym wypoczynkiem;
- zapotrzebowanie mieszkańców regionu na usługi "czasu wolnego" przy obecnej niewystarczającej bazie turystycznej województwa;
- możliwość wykorzystania funduszy UE oraz innych źródeł zewnętrznych do rozwoju infrastruktury turystycznej oraz tworzenia produktów turystycznych i usług zarówno przez Gminę Żelechlinek, podmioty publiczne jak i przedsiębiorców.

Jednocześnie, aby w pełni wykorzystać atuty i szanse gminy do rozwoju gospodarki turystycznej niezbędne jest dążenie do zniwelowania występujących barier, związanych przede wszystkim z:

- brakiem rozpoznawalnych produktów turystycznych oraz niewystarczająca promocja i informacja o atrakcjach turystycznych;
- niewystarczająco rozwiniętą bazą noclegową, gastronomiczną oraz towarzyszącą;
- niewystarczająco rozwiniętą infrastrukturą turystyczną oraz techniczną;
- stałym wzrostem wymagań i oczekiwań turystów w zakresie produktów turystycznych;
- dużą konkurencją w pozyskiwaniu środków UE oraz pozostałych środków zewnętrznych.

Realizacja projektów oraz typów projektów wzmacniających mocne strony oraz ograniczających bariery, które zostały wskazane w planie działań sprzyjać będzie przede wszystkim:

- zainteresowaniu turystów Gminą Żelechlinek jako atrakcyjnym miejscem do uprawiania różnych form turystyki,
- polepszeniu turystycznego wizerunku gminy poprzez odpowiednią promocję i informację,
- poprawie jakości bazy turystycznej i usług oraz powstawaniu nowej infrastruktury turystycznej,
- zapewnieniu dodatkowych atrakcji turystycznych w gminie,
- wspomaganiu tradycyjnej gospodarki rolnej opartej na produktach lokalnych - naturalne miody,
- rozwojowi współpracy na rzecz tworzenia produktów turystycznych,
- wspomaganiu rozwoju drobnej przedsiębiorczości oraz usług świadczonych przez ludność miejscową.

Wskazane kierunki rozwoju gospodarki turystycznej zdefiniowane w Koncepcji i realizowane poprzez wskazane projekty oraz typy projektów, sprzyjać będą tworzeniu produktów turystycznych, w ramach których rozwijane powinny być następujące formy turystyki:

- turystyka weekendowa mająca na celu wypoczynek mieszkańców okolicznych miast i miejscowości;
- turystyka poznawcza, w tym promująca przede wszystkim zabytki techniki - młyny wodne oraz walory przyrodnicze
- turystyka kwalifikowana w tym: wędkarstwo, myślistwo, ornitologia, fotografika
- turystyka krajoznawcza mająca na celu zwiedzanie walorów przyrodniczych i kulturowych;
- turystyka aktywna, w tym sportowa i rekreacyjna wykorzystująca istniejącą bazę sportową
- turystyka kulinarna mająca na celu degustację lokalnych produktów żywnościowych (miody) oraz udział w festiwalach i imprezach kulinarnych;
- turystyka wiejska i agroturystyka wykorzystująca walory przyrodnicze oraz promująca folklor i tradycję;
- turystyka piesza, rowerowa oraz jeździecka.

Realizacja określonych w Koncepcji kierunków rozwoju turystyki poprzez zaplanowane projekty i typy projektów, wdrażana w sposób konsekwentny i długofalowy wpłynie na rozwój gospodarki turystycznej oraz sprzyjać będzie poprawie spójności społeczno - gospodarczej i konkurencyjności regionu łódzkiego.

Bibliografia

Pozycje książkowe

1. Gaworecki W.W., *Turystyka*, PWE, Warszawa, 1998.
2. Gordon A., *Rozwijanie turystyki jako obowiązek prawny samorządów*, w: A. Gordon (red.), *Turystyka w gminie i powiecie*, Polska Organizacja Turystyczna, Warszawa, 2003.
3. Idzikowski J., Piotrowski I.P., *Informacja turystyczna*, w: *Turystka w gminie i powiecie* , A. Gordon (red.), Polska Organizacja Turystyczna, Warszawa, 2003.
4. Kruczek Z., Sacha S., *Geografia atrakcji turystycznych Polski*, PROKSENIA, Kraków, 1999.
5. Kunce R., *Promocja turystyki*, w: *Turystka w gminie i powiecie* , A. Gordon (red.), Polska Organizacja Turystyczna, Warszawa, 2003.
6. Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J., *Geografia turystyki Polski* ,PWE, Warszawa, 2002.
7. Panasiuk A., *Ekonomika turystyki,* PWN, 2006.
8. Piotrowski J.P., Tekieli B., *Tworzyć produkt turystyczny,* w: *Turystyka w gminie i powiecie,* A. Gordon (red.), Polska Organizacja Turystyczna, Warszawa, 2003.
9. Rogalewski O., *Zagospodarowanie turystyczne*, WSiP, Warszawa, 1979.
10. Sölle P. , *Tomaszów Mazowiecki i okolice. Informator turystyczny powiatu tomaszowskiego,* ZIEMIALODZKA.EU Agencja promocji turystyki regionalnej, Wydanie XI zmienione, Tomaszów Mazowiecki, 2014.
11. Warszyńska J., Jackowski A., *Podstawy geografii turyzmu*, PWN, Warszawa, 1978.

Pozostałe źródła:

1. *Program rozwoju turystyki do 2020*, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa, 2015.
2. *Program rozwoju turystyki w województwie łódzkim na lata 2007-2020*, PART, Warszawa, 2007.
3. *Strategia Powiatu Tomaszewskiego na lata 2015 - 2020.*
4. *Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020.*
5. *Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014 - 2020.*
6. https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start
7. www.lodz.rdos.gov.pl

8. http://magazynswiat.pl/10989/polska-zelechlinek-kraina-miodem-plynaca.html
9. www.maps.google.pl
10. http://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/
11. www.skierniewice.lodz.lasy.gov.pl
12. www.zelechlinek.pl